

KULTURHAVNA ÅLESUND
**Rapport fra
innrammingsfasen**
20.01.25

Møre og Romsdal
fylkeskommune

Ålesund
kommune

SØRSIDA

LOCAL

insam

Forord

Kulturhavna er et regionalt samarbeidsprosjekt rettet mot at Ålesund og Ålesundregionen skal styrke sin regionale, nasjonale og internasjonale posisjon ved å utvikle bysentrum som tyngdepunkt for kultur, kunnskap og næringsliv.

Prosjektet er et samarbeid mellom samarbeidspartene Ålesund kommune (ÅK), Møre og Romsdal fylkeskommune (MRFK) og Sørsida Utvikling AS (SUAS). Prosjektet er basert på en intensjonsavtale (2022) mellom samarbeidspartene (jfr. vedlegg 1). Avtalen legger til grunn at det på deler av Sørsida i Ålesund sentrum skal lokaliseres kommunale og fylkeskommunale kultur- og kunnskapsfunksjoner. Samarbeidspartene har i 2024 gjennomført en innrammingsfase i Kulturhavnprosjektet for å komme fram til et helhetlig konsept og avklare nødvendige føringer for en målrettet realisering. Arbeidet har blitt ledet av et prosjektstyre bestående av:

- Daglig leder Peter Hareide, SUAS (prosjektansvarlig)
- Kommunalsjef samfunn, Sol Berntsen Slinning, ÅK
- Daglig leder Bjørnar Helland, Ålesund kommunale eigedom KF (ÅKE)
- Kommunalsjef, bygg- og eigedomstenester Torgeir Haukebø, MRFK
- Kommunalsjef, stab for juridiske og administrative tenester Finn Lervik, MRFK

Samarbeidspartene har også som intensjon at Kulturhavna skal utvikles gjennom bredt samarbeid. Det har derfor i 2024 blitt gjennomført en medvirkningsprosess med samfunns-, kultur- og næringsliv. En sentral del av prosessen har vært arbeidet i temagrupper som har belyst følgende perspektiver på utvikling av Kulturhavna:

1. Brukerbehov og samspillmuligheter
2. Kunst og kultur
3. Byrom og bylivHavnekultur – fortid med framtid

4. Kulturhavna og næringsutvikling
5. Sirkulær FDVU (forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling)

Temagruppene har hatt bred deltakelse fra kulturliv, næringsliv, offentlige aktører og andre relevante institusjoner og aktører. Gruppene har synliggjort behov, muligheter, utfordringer og spilt inn konkrete ideer, vurderinger og anbefalinger som ble presentert på et åpent seminar 21.11.24. En dokumentasjon av gruppenes arbeid er gitt i vedlegg 2. Det er gitt en orientering om status i arbeidet med innrammingsfasen av Kulturhavnprosjektet i Formannskapet ÅK 21.10.24.

Insam as v/Lars Wang og Ina Aspestrand har sammen med arkitektur- og urbanismestudio LOCAL v/Jerome Picard og Miriam Sharp Pierson vært engasjert til å bistå i planlegging, gjennomføring og rapportering av innrammingsfasen. Denne rapporten er et uavhengig kunnskaps- og beslutningsgrunnlag og omfatter samarbeidspartenes arbeid med realisering av Kulturhavna. Det er lagt stor vekt på at rapporten avspeiler og integrerer innspill og vurderinger fra arbeidet i temagruppene, drøftinger i prosjektstyret, erfaringer fra prosjektet Den midlertidige Kulturhavna samt at den fanger opp dialog med aktører som ikke har deltatt i temagruppene.

Rapporten vil også være nyttig for andre aktører som kan ha en rolle i utvikling av Kulturhavna. Den vil også være av interesse for alle som er opptatt av utviklingen av Ålesund, Ålesundregionen og Møre og Romsdal. Vi takker alle som har bidratt i arbeidet og som med stort engasjement har delt og utviklet kunnskap, innsikter og ideer.

Drammen 20.01.25

Lars Wang

Ina Aspestrand

Innhold

FORORD	2	5.3 FELLES FØRINGER FOR KULTURHAVNA	29
1. SAMMENDRAG	4	5.4 KUNNSKAPSOMRÅDET	34
2. BAKGRUNN	6	5.5 KULTUROMRÅDET	35
2.1 AMBISJONSNIVÅ	6	6. ORGANISERING AV VIDERE ARBEID	37
2.2 SAMARBEID OM KULTURHAVNA	7	6.1 KRAV TIL ORGANISERING	37
2.3 DEN MIDLERTIDIGE KULTURHAVNA	8	6.2 PROGRAM FOR KULTURHAVNA	38
3. KULTURHAVNAPROSJEKTET - INNRAMMINGSFASEN	9	6.3 PROSJEKTER	39
4. INNHOLDSKONSEPT	10	7. VIDERE ARBEID	45
4.1 BRUKERBEHOV OG POTENSIAL FOR SAMSPILL MELLOM BRUKERNE	10		
4.2 VERDISKAPING KNYTTET TIL KULTURELLE OG KREATIVE NÆRINGER	11		
4.3 KULTURHAVNA SOM ET TYNGDEPUNKT I ÅLESUND KOMMUNE	13		
4.4 UTVIKLING OG VEKST I ÅLESUNDREGIONEN	16		
4.6 RELEVANTE ERFARINGER (INNSIKTER OG ERFARINGER FRA RELEVANTE PROSJEKTER ANDRE STEDER)	18		
4.7 OPPSUMMERING	24		
5. FYSISKE FØRINGER	25		
5.1 KULTURHAVNA I UTVIKLINGEN AV ÅLESUND KOMMUNE	25		
5.2 KULTURHAVNA SOM DEL AV ÅLESUND SENTRUM	27		

1. Sammendrag

Kulturhavna er et regionalt samarbeidsprosjekt rettet mot å styrke Ålesund sentrum som tyngdepunkt for kultur, kunnskap og næringsliv mellom Bergen og Trondheim. Prosjektet er et samarbeid mellom Ålesund kommune (ÅK), Møre og Romsdal fylkeskommune (MRFK) og Sørsida Utvikling AS (SUAS) basert på inngått intensjonsavtale og gjeldende reguleringsplan for Sørsida.

I løpet av 2024 er det gjennomført en innrammingsfase for å komme fram til et helhetlig konsept for Kulturhavna og gi føringer for videre arbeid. Det er lagt stor vekt på medvirkning fra samfunns-, kultur- og næringsliv. Seks temagrupper har belyst sentrale perspektiver på utviklingen av Kulturhavna. Temagruppene har bidratt med stort engasjement og har sørget for at prosjektet er tilført kunnskap, innsikter og et tilfang av ideer. Parallelt med innrammingsfasen har det blitt gjennomført områdemodning gjennom prosjektet *Den midlertidige Kulturhavna*. Erfaringer og innspill fra dette arbeidet har inngått i arbeidet i temagruppene.

Kulturhavna har en strategisk beliggenhet med meget gode forutsetninger for å skape både samfunnsmessig og kommersiell verdiskaping. Kulturhavna bør derfor utvikles som *tyngdepunktet i en klynge for kunnskap, kultur og kreative næringer i Ålesund sentrum*.

Ålesund er Norges og Nord-Europas største fiskerihavn med en sterk samarbeidstradisjon både innen marine og maritime næringer. Det anbefales derfor at videre arbeid rettes mot å *bygge på og utnytte Ålesund og Ålesundregionens identitet og fortrinn knyttet til fiskeri- og havnekultur*.

Det anbefales at Kulturhavna utvikles til en inkluderende og åpen urban arena som stimulerer til opphold, samvær og et mylder av aktiviteter og opplevelser. Dette vil også gjøre Kulturhavna attraktiv for næringsvirksomhet, gjøre områder i/nær Ålesund sentrum mer attraktive som bosted og det vil styrke besøksnæringen.

Kjerneinstitusjoner i Kulturhavna vil være nytt bibliotek, kulturskole, videregående skole og Teatret Vårt. Andre aktuelle aktører/funksjoner som kan inngå i eller være lokalisert nær Kulturhavna er blant annet sambruks-/storscene (festivalscene), rådhus/kommunehus/innbyggertorg, kino, besøkscenter, hotell/konferanse, aktivitet/trening, andre undervisningsaktører og studentboliger samt de funksjoner som i dag er knyttet til Terminalbygget (scene) og Molobygget (bar/spisested).

Det er foreslått to mulige hovedscenarier for videre utvikling av området. Scenario 1 omfatter utvikling innenfor område C1 og C2. Scenario 2 legger derimot opp til en større satsing, med flere funksjoner og en utvidelse som inkluderer en større del av Sørsida-området. På bakgrunn av dette bør det vurderes om det er grunnlag for å utvikle Kulturhavna som et kunnskaps- og kulturområde med flere funksjoner, samtidig som en større del av Sørsida-området tas i bruk, slik det er foreslått i scenario 2.

Kunnskapsområdet (C1) har ny videregående skole og kulturskolen som forslag til kjernefunksjoner. Det tas høyde for at en større del, evt. hele Ålesund videregående skole (mulig i scenario 2) kan lokaliseres i dette kunnskapsområdet.

Kulturområdet (C2) utvikles med utgangspunkt i at nytt bibliotek blir en kjernefunksjon som sikres en samlende og prioritert beliggenhet som kan legge grunnlag for etablering av en «storstue» for Ålesund i hjertet av Kulturhavna. Det legges spesielt vekt på at biblioteket blir attraktivt og funksjonelt for studenter og elever ved videregående skole.

Det vurderes som viktig å utnytte Kulturhavnas mulighet til å gjøre byens kvaliteter viktigere for valg av Ålesund som studie- eller arbeidsted.

Kulturhavna har meget gode forutsetninger for å kunne utvikles til et foregangsområde for bærekraftig byutvikling (klima, miljø, natur og sosiale kvaliteter). Utgangspunktet vil være muligheter for sambruk og god kapasitetsutnyttelse (døgn, uke og år) noe som både reduserer kostnader, styrker sosiale kvaliteter og reduserer det totale økologiske fotavtrykket. Dette kan forsterkes av at Kulturhavna kan bli et viktig tyngdepunkt i Ålesund kommune og fremmer bærekraftig byutvikling i aksen mellom Moa og Slinningen. Det krever at det sikres funksjonelle og attraktive akser og forbindelser mellom Kulturhavna og øvrige sentrumsnære områder.

For å kunne realisere potensialet for verdiskaping knyttet til Kulturhavna er det viktig at det sikres allmenn tilgjengelighet langs kai/sjøfronten ved Kulturhavna og legges til rette for aktivitet både på land og ved sjøen. Det betyr at kaifronten ved kunnskapsområdet (C1) og kulturområdet (C2) ikke kan benyttes til anløp av cruiseskip. Østre del av kaifronten (inkl. regulert forlengelse østover) kan evt. benyttes som cruisehavn.

Gjennom innrammingsfasen er det skapt stort eierskap til utviklingen av Kulturhavna og arbeidet har styrket kontakten mellom mange av aktører som kan bli sentrale i realisering av Kulturhavna. Samtidig er skapt et momentum for videre gjennomføring som det er viktig å utnytte. Det anbefales derfor at Kulturhavna utnyttes som en «brekkstang» for å realisere ÅKs mål for sentrums-, by-, kommune- og regionutvikling.

Realiseringen av Kulturhavna vil kreve aktivt samarbeid med og koordinering av mange prosesser og aktører. Videre arbeid bør derfor organiseres som et *program med tilhørende prosjekter*. Dette kan sikre både en helhetlig utvikling av hele Kulturhavna og at det etableres og gjennomføres målrettede prosjekter og tiltak. I utgangspunktet foreslås det at følgende prosjekter knyttes opp mot programmet:

1. Nytt bibliotek - konkretisering av behov, potensialer og funksjoner

2. Andre aktuelle funksjoner i kulturområdet (C2)
3. Verdiopptimalisering av felles eiendomsportefølje
4. Ny videregående skole i Ålesund - avklaring av rammer knyttet til pågående vurdering av skolestruktur i Møre og Romsdal
5. Andre aktuelle funksjoner i kunnskapsområdet (C1)
6. Studenthavna
7. Byliv i Kulturhavna

Arbeidsoppgaver som vurderes som spesielt viktig i 2025 er å:

- Etablere et kunnskapsbasert, framtidsrettet og godt forankret grunnlag for avklaring av lokalisering og fysiske hovedgrep for nytt bibliotek.
- Synliggjøre hvordan eiendomsressursene til ÅK, MRFK og SUAS kan sees i sammenheng og benyttes som et finansielt virkemiddel for ønsket utvikling av havna, blant annet gjennom potensielle partnerskap med kommersielle aktører. Det legges spesielt vekt på hvordan en slik strategi kan muliggjøre at en ny videregående skole i Kulturhavna sikres en bærekraftig økonomi.
- Sikre at pågående arbeid med struktur for videregående skoler i fylket åpner for at *hele Ålesund videregående skole* kan lokaliseres til Kulturhavna.
- Avklare krav og forutsetninger både hos aktuelle brukere/leietakere og aktuelle samarbeidspartnere/investorer.
- Skape forutsigbarhet overfor både fremtidige leietakere og potensielle kommersielle eiendomsaktører og -partnere for at *kaifronten langs hele kultur- og kunnskapsområdet* vil bli tilgjengelig for å utløse Kulturhavnas potensial for verdiskaping og av evt. cruiseskip kun bruke østre del av kaifronten.

2. Bakgrunn

2.1 Ambisjonsnivå

Utviklingen av Sørsida i Ålesund har et potensial for å styrke bysentrum og Ålesund som regionalt tyngdepunkt for handel, næringsliv og turisme. Kulturhavna er en sentral del av satsingen på Sørsida og er vurdert å ha et potensial for å utvikles som tyngdepunkt for kunnskap og kultur. Dette er bakgrunnen for at Kulturhavna er etablert som samarbeidsprosjekt mellom samarbeidspartene Ålesund kommune (ÅK), Møre og Romsdal fylkeskommune (MRFK) og Sørsida Utvikling AS (SUAS).

Prosjektet er forankret i overordnede målsettinger både regionalt^[1] og lokalt^[2], og er således et samfunns- og byutviklingsprosjekt. Partenes ambisjon er at prosjekt skal:

- Styrke nasjonal slagkraft, regional attraktivitet, og lokal identitet.
- Styrke Ålesunds posisjon som det urbane midtpunktet mellom Bergen og Trondheim (jfr. figur 1).
- ÅK og SUAS har også vedtatt at Sørsida skal være foregangsområde for bærekraftig byutvikling.

Figur 1 Ålesund som regionalt tyngdepunkt mellom Trondheim og Bergen.

[1] Jfr. styremøte Teatret Vårt, 07.09.2017, Sak nr. 12/17. Fylkestinget MRFK, 12.06.2017, Sak T-21/17 Fylkestinget MRFK, 16.06.20, Sak T-48/20 Fylkestinget MRFK, 15.6.21, Sak T-39/21 Fylkestinget MRFK, 7.12.2021, Sak T-95/21 Fylkestinget MRFK, 25.04.2022, sak T-8/22, Fylkestinget MRFK, 11.12.2023, Sak 114/23

[2] Bystyret ÅK, 05.03.2015, Sak 016/15, Bystyret ÅK, 11.05.2017, Sak 039/17, Bystyret ÅK, 20.06.2019, Sak 074/19, Kommunestyret ÅK, 18.06.2020, Sak 088/20. Formannskapet ÅK, 02.02.2021, Sak 014/21. Kommunestyret ÅK, 25.11.2021, Sak 231/21. Kommunestyret ÅK, 15.09.2022, Sak 129/22. Kommunestyret ÅK, 26.10.2023, sak 018/23. Sak fra Planutvalget vedrørende område C2. (vannspeil m.m)

2.2 Samarbeid om Kulturhavna

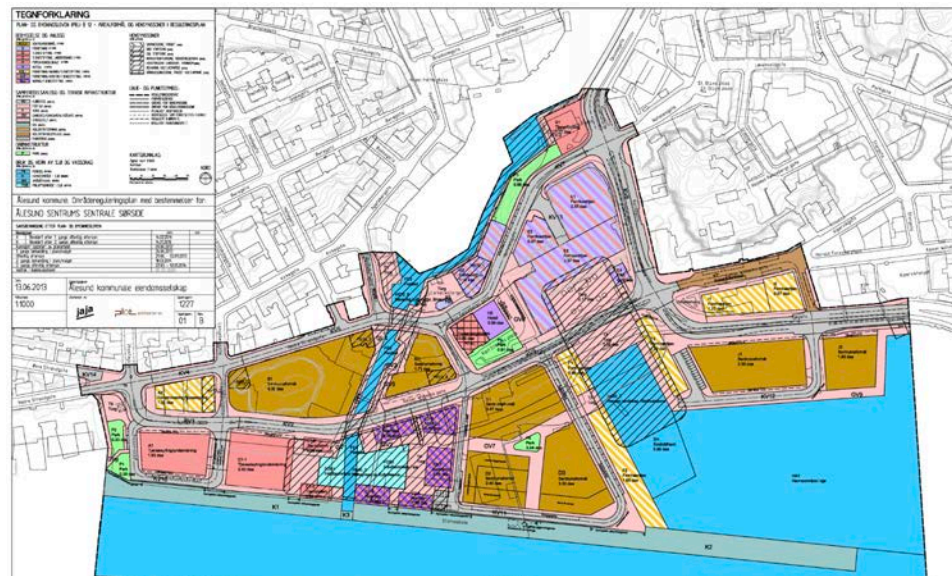
Samarbeidspartene har ut fra dette inngått en intensjonsavtale (jfr. vedlegg 1) som sammen med gjeldende reguleringsplan for Sørsida (jfr. figur 2) konkretiserer hvordan arbeidet med Kulturhavnprosjektet skal legges opp. Avtalen definerer området (C1 og C2) på Sørsida som i utgangspunktet er planlagt til Kulturhavna (jfr. figur 3). Utgangspunktet for Kulturhavnprosjektet er at følgende offentlige funksjoner skal lokaliseres til Kulturhavna:

- Nytt folkebibliotek som erstatter dagens biblioteklokaler i sentrum.
- Lokaler for ÅKs kulturskole som samler virksomheten og erstatter dagens lokaliteter.
- Lokaler for Ålesund videregående skole, undervisningstilbud innen kunstfag evt. med flere tilbud.
- Mer hensiktsmessige lokaler for Teatret Vårt (regionteater for Møre Romsdal).
- Kontorlokaler for MRFK.

Samarbeidspartene har lagt til grunn at det søkes sambruksløsninger for å redusere kostnader. Samarbeidsavtalen åpner også for lokalisering av ytterligere funksjoner/aktører til Kulturhavna for å bidra til et mer «komplett» tilbud av funksjoner for å gjøre Kulturhavna mer attraktiv, skape synergieffekter og sikre økonomisk bærekraft.

Samarbeidspartene har lagt til grunn at utviklingen av områdene C1 (hvor det i utgangspunktet er planlagt videregående skole) og C2 skal sees i sammenheng og at det skal jobbes for et optimalt helhetsgrep for Kulturhavnaområdet.

For å realisere utbyggingen av C1 er Sørsida Eiendomsselskap 2 AS etablert og er eier av C1. MRFK eier 70% og ÅK eier 30% av aksjene i selskapet.

Figur 2 Gjeldende reguleringsplan for Sørsida (2015).

Figur 3 Områdene C1 (undervisning) og C2 (kultur) som i utgangspunktet er avsatt til Kulturhavna.

2.3 Den midlertidige Kulturhavna

Parallelt med arbeidet med å avklare framtidige løsninger er det jobbet med områdemodning gjennom å ta Kulturhavna i bruk som et midlertidig byrom. Dette har skjedd gjennom prosjektet Den midlertidige Kulturhavna (jfr. figur 4). Et tidligere lagerbygg (Devoldbygget) har fått en oppgradering og er tatt i bruk av Rulleforeningen og andre lokale aktører. På vestsiden av Brosundet er det laget en grønn lunge med planter som tåler vær og vind, sauna, bålpanne, små mikrohuis og arena for ulike arrangementer f.eks. festivaler.

Prosjektet har testet ut funksjoner og aktiviteter i Kulturhavna som et møtested uten aldersgrense og med plass til alle. Den midlertidige Kulturhavna har gitt folk anledning til å bli kjent med stedet, med hverandre og med aktørene som utvikler området. Et stort mangfold av mennesker har bidratt med forslag og deltatt i dugnader og aktiviteter. Den midlertidige Kulturhavna har fått fram kunnskap om behov og ønsker for mer permanente løsninger og har vært en viktig del av medvirkningsprosessen for utviklingen av Kulturhavna på lengre sikt.

Figur 4 Den midlertidige kulturhavna.

3. Kulturhavnprosjektet

- innrammingsfasen

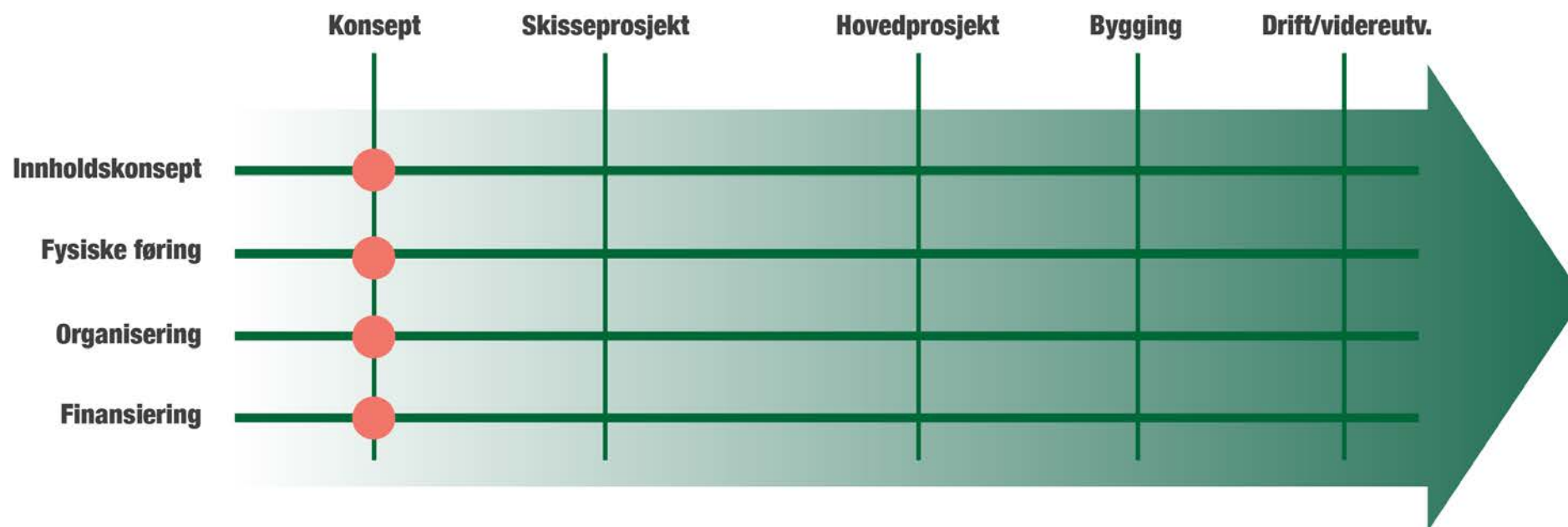
De tre samarbeidspartene har lagt til grunn at innrammingsfasen skal gi føringer som sikrer en målrettet utvikling og gjennomføring av Kulturhavna.

Innrammingsfasen skal lede fram til et helhetlig konsept for Kulturhavna. Med dette menes et beslutningsgrunnlag som omfatter:

- **Innholdskonsept:** Profil, funksjoner/tilbud, brukere/målgrupper, ønskede effekter m.v.

- **Fysiske føringer:** Nødvendige fysiske rammer for C1 og/eller C2 samt føringer som sikrer nødvendig koordinering med øvrig utvikling av Sørsida, Ålesund sentrum og andre deler av kommunen/regionen.
- **Organisering:** Ansvar og roller i videre arbeid med Kulturhavna for å sikre hensiktsmessig styring og koordinering av (del-) prosjekter, aktiviteter samt grensnitt med relevante prosesser og aktører.
- **Finansiering:** Sikring av nødvendig ressurstilgang (finanskapital, materielle ressurser, tilgjengelig kapasitet og kompetanse).

Figur 5 skisserer hvordan et helhetlig konsept både omfatter hva det er ønskelig å realisere i Kulturhavna (innholdskonsept og fysiske føringer) og hvordan gjennomføring kan sikres (organisering og finansiering).

Figur 5 Faser og hovedprosesser i Kulturhavnprosjektet. Innrammingsfasen leder fram til beslutning om et helhetlig konsept og strategi for gjennomføring.

4. Innholdskonsept

Gjennom prosessen i innrammingsfasen og spesielt gjennom de ulike temagruppene (jfr. vedlegg 2) er det kommet fram at Kulturhavna bør utvikles til:

- En inkluderende og åpen urban arena som stimulerer til opphold, samvær og et mylder av aktiviteter og opplevelser
- Et attraktivt område for lokalisering av næringsvirksomhet og økonomisk verdiskaping
- Et område som gjør det mer attraktivt å bo i og nær Ålesund sentrum
- Et foregangsområde for bærekraftig byutvikling (klima, miljø og natur, sosiale kvaliteter)

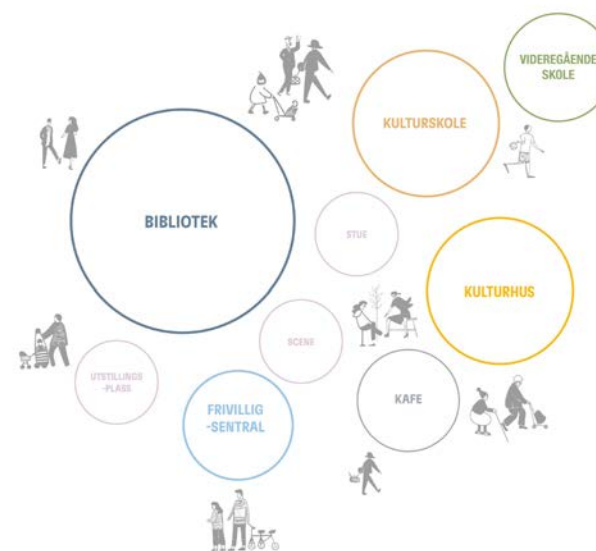
Sentrale perspektiver for å ta stilling til et innholdskonsept har ut fra dette vært:

1. Brukerbehov og potensial for samspill mellom brukerne
2. Potensial for verdiskaping knyttet til kulturell og kreativ næring
3. Utvikling av Kulturhavna som et tyngdepunkt i Ålesund kommune
4. Utvikling og vekst i Ålesundregionen
5. Styrking av fylket som region, herunder samspillet mellom Ålesund, Molde og Kristiansund
6. Innsikter og erfaringer fra relevante prosjekter andre steder

4.1 Brukerbehov og potensial for samspill mellom brukerne

Brukere av Kulturhavna er i utgangspunktet (jfr. figur 6):

- Biblioteket
- Kulturskolen
- Ålesund videregående skole
- Teatret Vårt
- Næringsliv (kontorer, andre funksjoner)
- Frivillighet og lokalsamfunn

Figur 6 Aktører og samspill i kulturhavna.

Sentrale forventninger fra brukerne er at:

- Kulturhavna skal oppfattes som inkluderende, åpen og være «et sted å henge».
- Det bør sikres at Kulturhavna oppfattes som et tyngdepunkt, herunder at det etableres det som oppfattes som en naturlig storstue for Ålesund.
- Det legges opp til aktiv samhandling både innen Kulturhavna og med andre områder i Ålesund sentrum.
- Det legges til rette for samspill og flyt mellom det som skjer innen- og utendørs.
- Nytt folkebibliotek bør være en nøkkelaktør i området fordi et moderne og framtidsrettet bibliotek vil ha mange funksjoner og samhandlingsmuligheter med andre aktører.
- Arealer både utvendige og innvendige, kan tas i bruk som visningsplasser.
- Det sikres sambruk av ulike små og større scener.
- Det utvikles prismodeller (brukerbetaling, husleie mv) som sikrer at området oppfattes attraktivt og inkluderende også for aktører med begrenset betalingsmulighet.

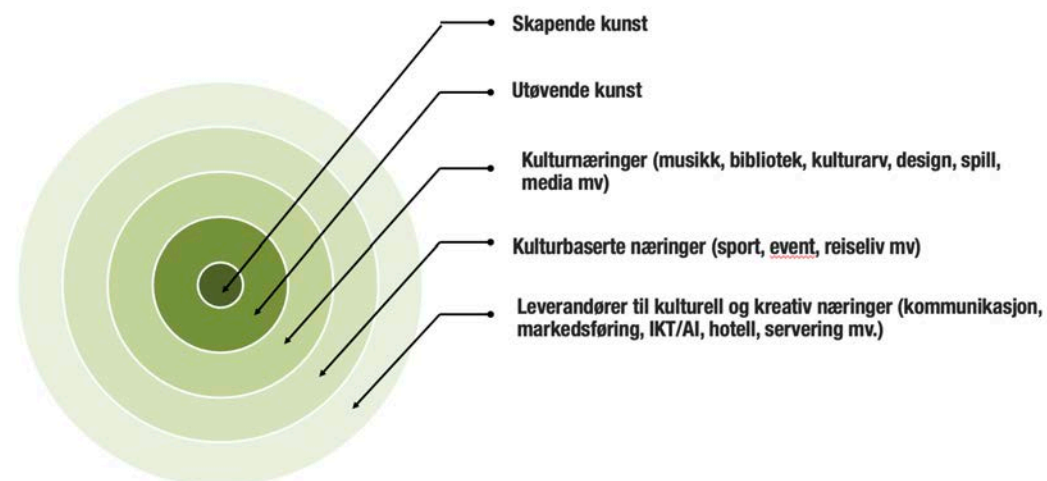
Andre aktører/funksjoner som vurderes å kunne inngå og/eller være lokalisert nær Kulturhavna er:

- Sambruks-/storscene (festivalscene)
- Rådhus/kommunehus/innbyggertorg
- Kino (evt. med sambruk av saler)

- Besøksenter
- Hotell/konferansefasiliteter
- Anlegg for aktivitet/trening
- Studentboliger

4.2 Verdiskaping knyttet til kulturelle og kreative næringer

Kulturhavnaprosjektets utgangspunkt er etablering av kunst- og kulturaktivitet på Sørsida. Kunst og kultur i seg selv har et begrenset potensial for verdiskaping, men gjennom ringvirkninger og synergieffekter kan den totale verdiskapingen bli betydelig. Det er mange former for økonomisk verdiskaping

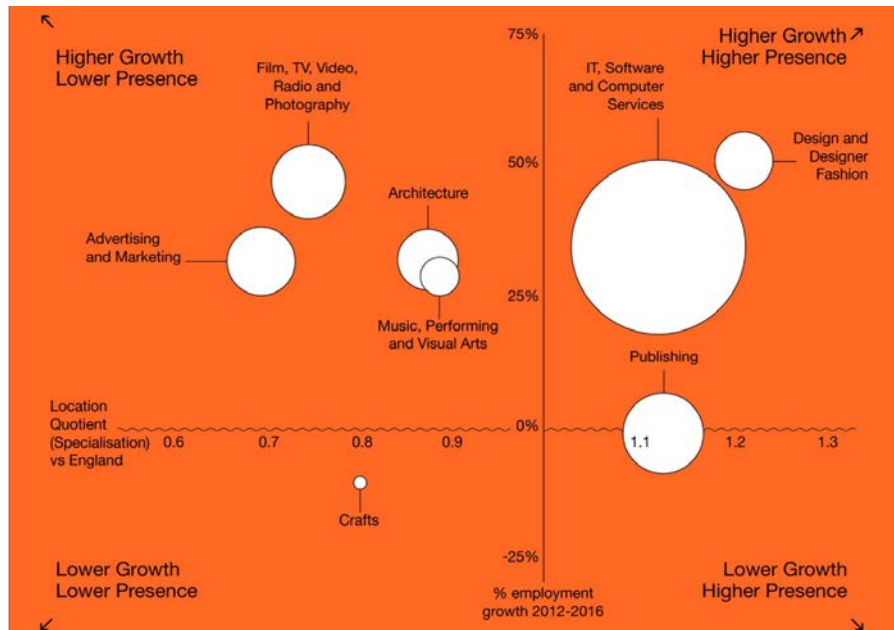

Figur 7 Verdiskaping knyttet til kulturell og kreativ næring.

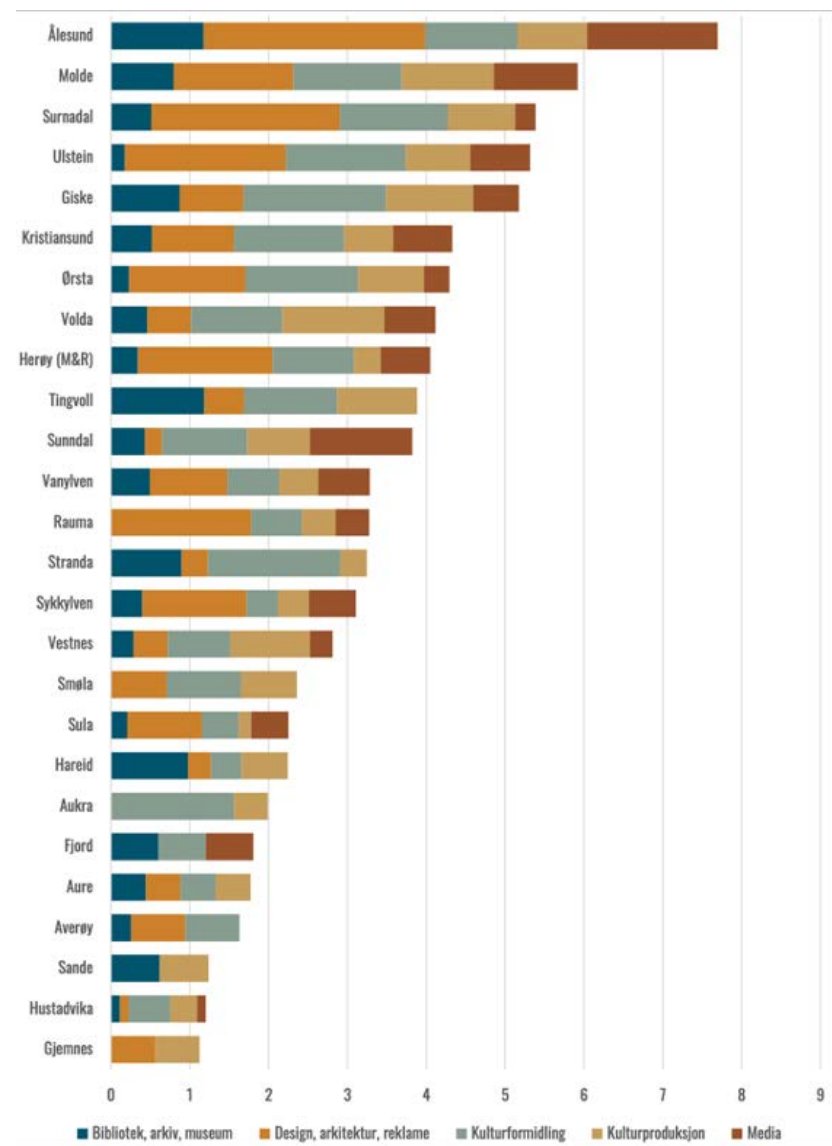
og sosiale kvaliteter knyttet til kulturell og kreativ næring. En utvidet forståelse av de økonomiske ringvirkningene fra kulturfeltet er også illustrert i figur 7 som viser bransjer knyttet opp mot kunst og kultur.

Kulturell og kreativ næring er derfor et viktig utgangspunkt for utvikling av næringsklynger hvor det søkes ulike former for symbioser eller samspill mellom virksomheter og i ulike verdikjeder som virksomhetene inngår i. Et eksempel på verdiskapingen i en kulturklynge i London er vist i figur 8. Det er f.eks. en stor andel av den totale omsetningen i klyngen som er knyttet til virksomheter innen kommunikasjon/IKT.

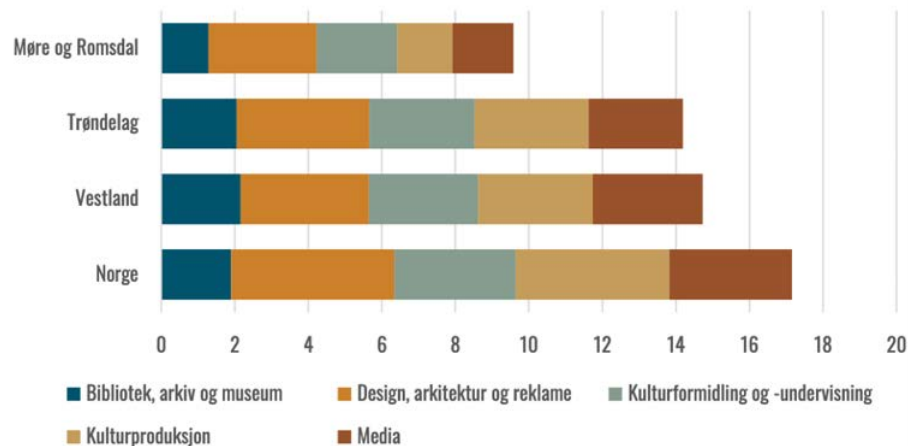
Ålesund er i dag den kommunen i fylket med flest sysselsatte innenfor kulturell og kreativ næring (jfr. figur 9). Kommunen har derfor et godt utgangspunkt for å videreutvikle disse næringene og styrke Ålesund sentrum som et kulturelt og kreativt tyngdepunkt. Dette underbygges av at Møre og Romsdal har en lavere grad av sysselsatte (ca. 60%) enn landsgjennomsnittet når det gjelder disse

Figur 8 Omsetning for ulike bransjer i Thamesmead Production Corridor, UK

Figur 9 Antall sysselsatte innen kulturell og kreativ næring i 2022 pr. 1000 innbyggere fordelt på kommunene i Møre og Romsdal. Kilde: Telemarkforskning 2024.

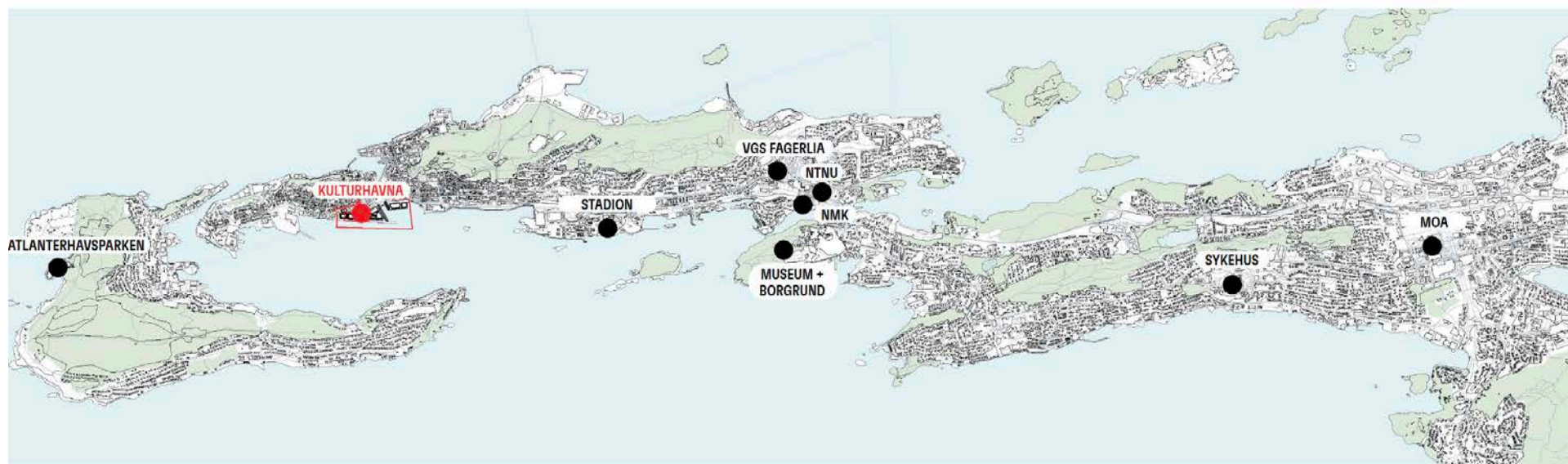
Figur 10 Andel sysselsatte innen kulturell og kreativ næring pr. 1000 innbygger i 2022.
Kilde: Telemarkforskning 2024.

næringene (jfr. figur 10).

4.3 Kulturhavna som et tyngdepunkt i Ålesund kommune

I tillegg til den direkte betydningen av de planlagte kunnskaps- og kulturfunksjoner har det også blitt synliggjort at Kulturhavnprosjektet kan gi betydelige ringvirkninger og skape synergieffekter knyttet til:

- Utvikling av Ålesunds urbane kvaliteter
- Fiskeri- og havnekultur
- Bærekraftig turist- og besøksforvaltning
- Ålesund som studentby
- Muligheter for næringslivet

Figur 11 Kulturhavna som mulighet for å styrke Ålesund sentrum som tyngdepunkt.

4.3.1 Utvikling av Ålesunds urbane kvaliteter

Realisering av Kulturhavna vil styrke Ålesund sentrum som attraktivt tyngdepunkt for opphold, opplevelser og næring. Slik vil det legges grunnlag for at også flere kan ønske å bo i sentrum. Dette kan redusere bilavhengighet og fremme en mer kompakt og ressurseffektiv arealbruk i sentrum. Kulturhavna kan derfor være et virkemiddel for en kommuneutvikling som kombinerer økt effektivitet og lavere enhetskostnader for infrastruktur med styrket kvalitet.

Et viktig utgangspunkt for arbeidet med sentrumsutvikling i Ålesund er at flere skal kunne bo og leve i sentrum og i stor grad kunne få dekket sine behov ved å gå, sykle eller bruke ulike former for mikromobilitet. Dette er i tråd med den såkalte «15-minutters byen» som i dag er et viktig utgangspunkt for byplanlegging og bytransformasjon. Konseptet bidrar til å redusere behov for motorisert transport og kan dermed også redusere behov for vei- og parkeringskapasitet og bidra til bedret framkommelighet for alle grupper.

Kulturhavna vil være viktig for at Ålesund sentrum kan styrke sin attraktivitet som arena for handel, annen publikumsrettet næring, samt opphold og aktivitet enten det er å leke, fiske, oppleve kultur eller andre aktiviteter.

Det vurderes som viktig at Kulturhavna oppleves som et «varmt» sted. Dette innebærer at området oppleves som hyggelig, at det har nødvendig lune plasser skjermet mot vær og vind og at det utendørs er lagt til rette for utfoldelse og sosialt samvær for alle hele året og døgnet. Det siste kan omfatte et isfritt og trygt bygulv, oppvarmede benker m.v. som skaper en god sammenheng mellom ute- og innerom i og til/fra Kulturhavna.

For bylivet er det viktig at første etasje (som er en forlengelse av bygulvet og omvendt) er publikumsrettet og samtidig oppleves åpent og inviterende. Dette gjelder også mellom ulike virksomheter slik at det også skapes gode innendørs bevegelser.

4.3.2 Fiskeri- og havnekultur

Ålesund er Norges og Nord-Europas største fiskerihavn og har en lang historie som er knyttet til Ålesund og Ålesundregionens identitet. Næringen har en sterk tradisjon for samarbeid og erfaring med at det også styrker inntjeningen. Fiskeri har også vært, og er, et utgangspunkt for innovasjon i mange bransjer i regionen (maritim næring, bekledning, sikkerhet, teknologi for bearbeiding av fisk, mmv).

Dagens kaianlegg med tilhørende fiskeri og maritim næring gjør området godt egnet til å gi nye brukere av området et tettere forhold til og dypere forståelse for det som både har vært og er en viktig del av livsgrunnet for Ålesund. Dette gir mange muligheter for å knytte aktivitet sammen med Ålesunds marine og maritime historie og ledende posisjon innen disse næringene. Det er også et potensial for teknologiske og historiske utstillinger i samarbeid med de lokale museene.

Fra et bylivsperspektiv har sjøfronten stor verdi for publikumsrettet aktivitet for så vel fastboende som besøkende. Dette krever en allment tilgjengelig og inkluderende bruk av sjøfronten med gode gangforbindelser både langs kaifronten og mellom Kulturhavna og sentrum.

Tilgang til både sjøfronten og vannet krever aktiv utvikling av løsninger som «myker opp» og skaper attraktive oppholdsarealer. Inkluderende bruk av sjøfronten og vannområdet kan åpne for aktiviteter som utleie av båter, aktiviteter på land, historiske fartøyer og tiltak som synliggjøring av dagens fiskerinæring. Det bør derfor også være tilgang for fritidsbåtene å gå gjennom Brosundet. En slik prioritering vil samtidig legge begrensninger for annen type bruk av selve vannspeilet mellom øst/vestsiden av Brosundet. Dette vil kreve at dette området designes med tanke på flerbruk med mulighet for blant annet «korttidsparkering». Til sammen vil dette gi et styrket grunnlag for «kortreiste» opplevelser for gjester som kommer til Ålesund.

Også det havbaserte næringslivet har ytret ønske om økt synlighet i Ålesund sentrum og at de som arbeider i denne næringen opplever det som positivt å være nært knyttet opp mot byens kulturliv. En attraktiv kaifront kan forsterkes ved å lokalisere utdanningstilbud innen fiske og fangst (jfr. figur 12) f.eks. knyttet til ny videregående skole. Dette kan også være et utgangspunkt for elevbedrifter og entreprenørskap innen fiske, foredling og matkultur eller andre marine/ maritime fag.

Kulturhavna har samlet sett potensial for å utvikles som «portal» som synliggjør og styrker Ålesund som fiskeriby og en by med en havnekultur knyttet til fiske og marine verdikjeder. En viktig forutsetning for å forløse potensialet er at det legges til rette for sambruk av kaifronten. Dette kan åpne for nye synergieffekter mellom cruisehavn-, besøksfunksjon og utviklingen av Kulturhavna. Dette krever at framtidig bruk av kaifronten som cruisehavn tilpasses de føringer som gis videre utvikling av Kulturhavna (jfr. kap. 5.2).

Blå linje i hjertet av byen

Utdanning: Maritime fag kan etableres på den videregående skolen, med fokus på fiske og fangst. Fiske og fangst på VGS driver fiske i liten skala. Båt, fiskemottak, fiskeforedling styrt av elever kan være godt egnet for Kulturhavna da det foregår i liten skala. Det kan gi grunnlag for elevbedrifter innen matproduksjon og salg av fisk. Dagens lokaliteter skal nedlegges og flyttes.

Spennende kombinasjon med musikk, dans og drama, kunsthøgskole og andre kreative fag.

Bilde fra Ålesundregionens havnevesen

Figur 12 Innspill fra temagruppen om havnekultur om hvordan historien og fiskerikulturen kan tas med inn i framtiden.

4.3.3 Bærekraftig besøksforvaltning

Utgangspunktet for en bærekraftig besøksforvaltning er at næringen utvikles på innbyggernes premisser. Dette bygger på at steder hvor det er godt å bo og virke vil også oppleves som attraktive for besøkende. Dette betyr også at reiselivet ikke undergraver lokalsamfunnet og byens kvaliteter.

Dette innebærer at turister og besøkende til Ålesund og Ålesundsregion i større grad oppfattes som gjester som opplever byen/regionen slik innbyggerne setter pris på. Realisering av Kulturhavna på byens og regionens premisser vil derfor bidra til at besøksnæringen gis et styrket fundament for å sikre et reiseliv innenfor lokalsamfunnets sosiale, kulturelle, arkitektoniske og økologiske tålegrenser.

Bærekraftig besøksforvaltning er samtidig rettet mot å styrke lokal og regional verdiskaping^[3]. Dette kan f.eks. innebære et større mangfold av kortreiste aktiviteter. Et viktig utgangspunkt er turer i bynære områder og hvor Kulturhavna er et knutepunkt for ulike by- og nærturer. Også offentlig transport representerer et potensial i denne sammenheng (jfr. tilbudet Travel like locals fra FRAM)^[4].

Kulturhavna kan derfor fungere som et forbilde for en utvikling av reiselivet f.eks. gjennom integrasjon av funksjoner som også er viktige for reiselivet (hotell, besøkssenter, servering, publikumsterminal, konsertlokale, konferansefasiliteter mm).

4.3.4 Ålesund som studentby

For studenter ved Campus Ålesund er sentrum en meget attraktiv arena både som bosted og for sosiale og kulturelle aktiviteter. For Ålesund representerer studentene samtidig en viktig ressurs og et potensial i by- og regionutvikling. Studentene bruker bysentrum aktivt og bidrar også til å skape nye aktiviteter.

^[3] Med dette menes f.eks. omsetning pr. persondøgn for lokalt og regionalt næringsliv.

^[4] Dette tilbudet er nedlagt fra 11.12.24, men offentlig transport kombinert med bruk av En-Tur gir et stort reisetilbud hvor inntjeningen går tilbake til regionen/MRFK.

En viktig forutsetning for vellykket byutvikling er at Ålesund i større grad oppleves som en attraktiv studentby. Erfaringer fra byer som har transformert by og sjøfront (f.eks. Aalborg) er at aktiv tilrettelegging for studenter er et godt tiltak både for by- og næringsutvikling. Utvikling av Kulturhavna er sentralt for å gjøre Ålesunds kvaliteter viktigere for valg av studiested og for å velge Ålesund som arbeidsted etter avsluttede studier.

Bruk av Kulturhavna for studenter kan f.eks. bety bygging av studentboliger i/ nært Kulturhavna. Studentene kan også bruke biblioteket (lese, arbeide sammen, henge, spise), teaterfasiliteter og scenekunstkompetanse (både som publikum og på scenen), møterom/scene/kinosal (forelesninger/streaming), idrett/aktivitetsanlegg (f.eks. fellesanlegg med vgs. og/eller andre) eller kulturtilbud i Kulturhavna.

Spesielt kan det være et potensial for å videreutvikle Kulturhavna som arena for læring i samarbeid med NTNU, SiT og studentenes organisasjoner. Et styrket samarbeid her vil kunne gi mange synergieffekter. Planlagt styrking av aksen Campus – Kulturhavna gjennom tiltak for grønn mobilitet i Bypakken vil legge til rette for en slik utvikling.

4.3.5 Mulighetene for næringslivet

Kulturell og kreativ næring tiltrekker seg ofte andre næringer og bedrifter (kap 4.2 fig 8) og i tillegg har Kulturhavna en lokalitet som både er attraktiv ifm rekruttering og for profilering av ulike bedrifter. Erfaringer fra mange andre byer tilsier også at attraktiviteten ved en så sentral og urban lokalisering vil øke blant annet som følge av offentlige investeringer i byrom, kulturtilbud og infrastruktur.

Ålesund sentrum vurderes i økende grad å være attraktivt for eiendomsutviklere og investorer. Dette kan øke interessen hos utviklere både for Kulturhavna og Ålesund sentrum for øvrig og bidra til en positiv dynamikk i arbeidet med bytransformasjon.

Innen handel og annen publikumsrettet næring vil utviklingen av Kulturhavna kunne styrke næringsgrunnlaget og samtidig gi grunnlag for flere aktører.

Kulturhavna har også en lokalitet som kan være attraktiv for aktører innen f.eks. eiendom, finans i tillegg til maritime og marine næringer. Samtidig vil dette være næringer som kan styrke Kulturhavnas profil som kultur- og kunnskapsområde. Dette betyr i praksis at lokalisering og arealutforming ikke må være i konflikt med Kulturhavna som sosial og inkluderende møteplass, byliv og arena for kulturell og kreativ næring.

Kulturhavna/Ålesund sentrum har et potensial som «laboratorium» for næringsliv gjennom ulike former for innovasjonssamarbeid med f.eks. ÅK, MRFK, NTNU mv.

Samtidig vil det være en styrke for Kulturhavnas samlede økonomiske bærekraft at det også lokaliseres aktører som har mulighet til å inngå leieavtaler på markedsmessig vilkår. Dette kan også styrke muligheten til å tilby lavere priser til aktuelle aktører som har lavere betalingsevne (jfr. pkt. 4.1) og dermed bidra til at Kulturhavna blir både sosialt, økonomisk og miljømessig bærekraftig.

For flere bransjer, f.eks. maritim næring, er det i dag en utfordring å rekruttere kompetent arbeidskraft til Ålesund og Ålesundregionen. Kulturhavna vil være et viktig prosjekt for å styrke Ålesunds attraktivitet som bo- og arbeidssted og dermed styrke grunnlaget for rekruttering og tilflytting.

4.4 Utvikling og vekst i Ålesundregionen

Ålesund sentrum har også en funksjon som bysentrum for nabokommunene. Sentrum fungerer som et trafikalt knutepunkt for hele regionen og vil bidra til at Kulturhavna vil ha meget god tilgjengelighet (jfr. kap. 4.3.2).

Dette muliggjør at Kulturhavna vil være et viktig tilbud til befolkningen i hele Ålesundregionen. Kulturhavna har potensial for å utvikles som en samlende regional arena hvor mange former for arbeid, studier, rekreasjon og aktivitet kan kombineres.

Det interkommunale perspektivet kan også gi grunnlag for samarbeid om videreutvikling av besøksnæringen. Dette kan f.eks. skje gjennom flere tilbud som utnytter regionale fortrinn, skaper regional verdiskaping og/eller utnytter regionens kollektivtransporttilbud.

Innholdskonseptet for Kulturhavna bør utvikles over tid. Konseptet bør derfor være både tilstrekkelig presist, og samtidig ha åpenhet til å favne nye samarbeidspartnere, brukerbehov eller funksjoner.

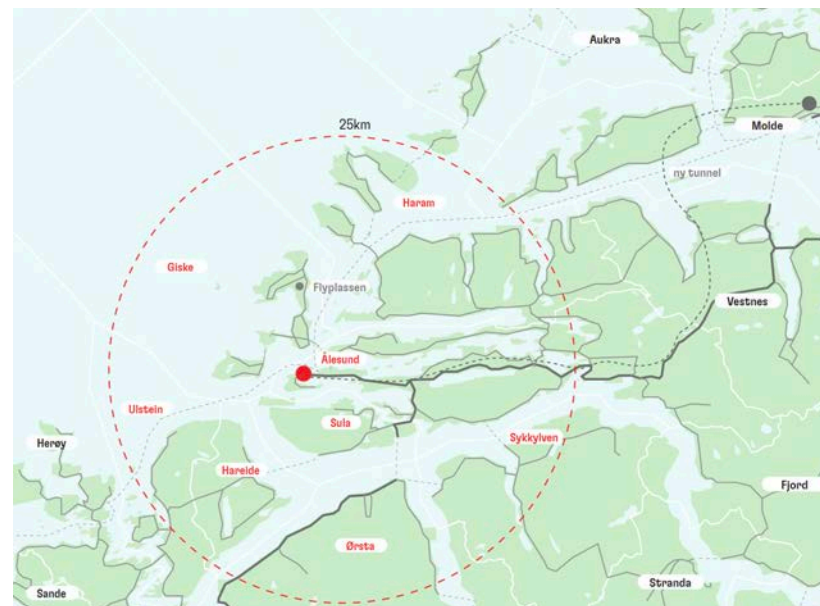
4.5 Styrking av fylket som region

Et viktig utgangspunkt for utvikling av Møre og Romsdal er at byene Ålesund, Molde og Kristiansund er tyngdepunkter for kunnskap og kultur (jfr. figur 14).

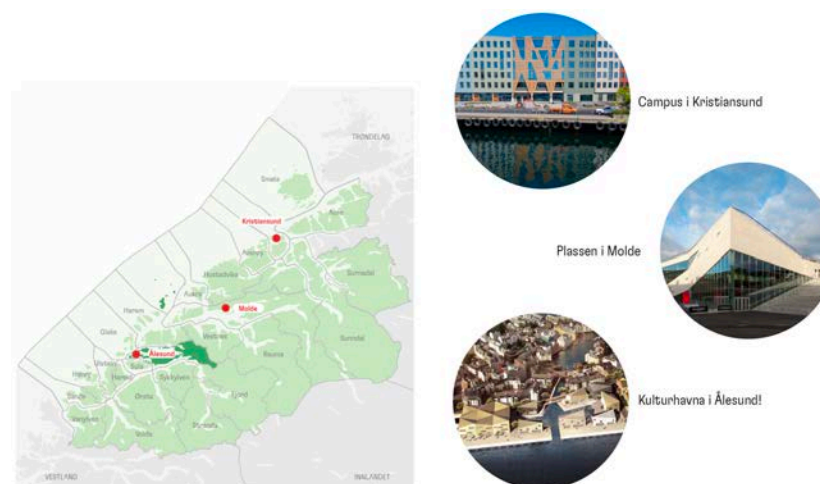
Byene har ulike profiler og det vurderes å være et potensial for styrket samspill mellom de tre tyngdepunktene i fylket. En viktig strategi for regional utvikling i Norge er smart spesialisering^[5] som innebærer at ulike områder og byer utvikler sine nisjer og næringsområder. Samtidig bygger strategien på at ingen aktører alene ser alle mulige utviklingsveier, men at dette kan fremmes gjennom samarbeid i det som kalles entreprenørielle oppdagelsesprosesser. Dette er prosesser som er rettet mot å oppdage beslektede nisjer og vekstpotensial.

Videre utvikling av Kulturhavna kan derfor inngå i aktuelle prosesser for smart spesialisering i Møre og Romsdal f.eks. fasilitert av Møre og Romsdal fylkeskommune som ansvarlig for både regional nærings- og kulturutvikling, videregående opplæring og fagskolen Møre og Romsdal.

[5] Jfr. Foray D. /2015). Smart Specialisation Opportunities and Challenges for Regional Innovation Policy. Routledge.

Figur 13 Kulturhavna som er knutepunkt for Ålesundregionen.

Figur 14 Tyngdepunkter for kunnskap og kultur i Møre og Romsdal.

For Møre og Romsdal kan Kulturhavna få stor betydning for å styrke den kulturelle og kreative næringen ved å:

- Etablere seg som et sterkt knutepunkt for kulturelle og kreative virksomhet
- Utvikle seg til en urban og attraktiv arena for videregående opplæring og eventuelle andre tilbud for kompetanseutvikling
- Utforske synergier mellom kulturell og kreativ næring samt marin- og maritim næring
- Øke bolyst og skape flere kompetansearbeidsplasser i regionen

4.6 Relevante erfaringer (Innsikter og erfaringer fra relevante prosjekter andre steder)

Det finnes mange relevante erfaringer fra andre prosjekter eller byer som bør kunne utnyttes i arbeidet med Kulturhavna. Det er her valgt ut følgende prosjekter som på ulike måter kan være relevante:

- Campus Ålesund og Norsk Maritimt Kompetansesenter
- Plassen Molde
- Campus Kristiansund
- Norsk Tindesenter Åndalsnes
- Krona Kongsberg (kunnskap og kultur)
- Besøksenter Vest-Jotunheimen Fortun
- Harstad videregående skole
- Sjøbad Gøteborg

4.6.1. Campus Ålesund og Norsk Maritimt Kompetansesenter

Campus Ålesund er regionens knutepunkt for utdanning, forskning og næringsutvikling. Utdanningsaktører er NTNU, Fagskolen i Møre og Romsdal (avd. Ålesund) og Ålesund videregående skole.

Norsk Maritimt Kompetansesenter (NMK) er et høyteknologisk kompetansesamarbeid mellom offentlig sektor, akademia og privat sektor. NMK er en del av Campus Ålesund og har som mål å være en av Norges viktigste møteplasser for kompetanse og utvikling. NMK samarbeider med ulike organisasjoner både i og utenfor NMK-bygget. Blant samarbeidspartnere er Kongsberg Maritime Technology, OSC (Offshore Simulator Centre), ÅKP og United Future Lab.

OSC er verdensledende innen utvikling av simulering og visualisering av krevende maritime operasjoner, i tett samarbeid med rederier, utstyrsleverandører og forskningsinstitusjoner. ÅKP fasiliterer blant annet klyngeprogrammer som GCE Blue Maritime Cluster og NCE Blue Legasea. United Future Lab Norway (Framtidslaben) er en del av FNs implementeringsprogram for smarte og bærekraftige samfunn. Framtidslaben ble startet av blant andre Ålesund kommune, men er i dag en forening som er en del i et globalt nettverk der byer i verden utveksler kunnskap og styrker for å finne bærekraftige og smarte løsninger.

Relevans for Kulturhavna

Campus Ålesund og NMK utgjør en sterk klyngedannelse med kompletterende aktører. Miljøet er et eksempel på hvordan et integrert kompetansemiljø kan utvikles og hvordan samspill mellom aktører kan gi synergieffekter.

For Kulturhavna er det viktig å trekke på NMKs erfaringer med klyngeutvikling. Dette betyr å utvikle et miljø i Kulturhavna som både har en genuin profil og som kan utfylle andre satsinger både på Campus, i Møre og Romsdal og Norge (jfr. smart spesialisering).

Det er relevant å utforske muligheter for synergieffekter mellom Campus Ålesund og Kulturhavna. Det kan f.eks. være aktuelt å bruke Kulturhavna og Ålesund sentrum som «laboratorium» med tanke på undervisning, forskning og innovasjon.

4.6.2. Plassen Molde

Plassen er et kulturhus i Molde sentrum og et samarbeidsprosjekt mellom Moldejazz, Teatret Vårt, Molde bibliotek, Bjørnsonfestivalen og Møre og Romsdal kunstsenter. Plassen ble åpnet i 2012 og er laget for å være en møteplass med ulike aktiviteter. Den største salen (Teatret Vårt) har 207 faste sitteplasser i amfi, men kan enkelt bygges om for et større publikum. Plassens faste klubbscene, Storyville, kan rigges med flere ulike oppsett og har en kapasitet inntil 110 personer. I tillegg brukes Kafé Kurt til ulike arrangement. Plassen leier ut til både kulturarrangement, kurs/konferanser og andre anledninger.

Relevans for Kulturhavna

Plassen er relevant fordi det inneholder både bibliotek og Teatret Vårt, og er et eksempel på hvordan en slik samlokalisering fungerer i praksis både internt i huset og knyttet til byen. Plassen skaper aktivitet, tiltrekker seg innbyggere og besøkende. Samtidig har Moldes utvikling av en attraktiv sjøfront gjort at tyngdepunktet for aktivitet er flyttet mot sjøen. Dette har gjort Plassen relativt sett mindre sentral for byliv og aktivitet.

4.6.3 Campus Kristiansund

Bakgrunnen for Campus Kristiansund er behovet for ny kompetanse og et større og mer sammenhengende kunnskapsmiljø på Nordmøre. Campusen åpnet i 2024 og samler høyere utdanning, forskning og innovasjon midt i Kristiansund sentrum. Både høgskoler og fagskole, FoU-miljøer, og offentlige og

Figur 15 Plassen, Molde

private virksomheter som jobber med innovasjon og utvikling har lokaler på campus.

Intensjonen er at egnede fasiliteter, bruk av ny teknologi og tilrettelegging for kunnskapsdeling skal gi synergieffekter og større vekstkraft både for Nordmøre og for Møre og Romsdal. Det legges til grunn at det er *samarbeidet* mellom aktørene som den viktigste driver for campusutviklingen.

Campus Kristiansund er realisert gjennom samarbeid mellom blant annet Møre og Romsdal fylkeskommune, Høgskolen i Molde, Kristiansund kommune, Kristiansund og Nordmøre næringsforening og Devoldholmen Utvikling som er utbygger av campus. Prosjektet er også et eksempel på hvordan man kan realisere et slikt prosjekt gjennom finansiering som følge av et offentlig – privat samarbeid.

Etablering av Campus Kristiansund oppfattes som viktig for å vitalisere Kristiansund og Nordmøre og er et samarbeid som støttes både av statlige myndigheter og andre aktører. F.eks. har Sparebankstiftelsen Nordvest i 2025

tildelt Campus Kristiansund 10 millioner kroner over tre år for å videreutvikle arbeidet med et felles kunnskapsmiljø gjennom ulike prosjekter.

Relevans for Kulturhavna

Campus Kristiansund viser betydningen av et bredt samarbeid og potensialet i å samle et bredt sammensatt kunnskaps- og kompetansemiljø. Prosjektet viser også viktigheten av å utnytte en strategisk og sentral beliggenhet i byen.

Samtidig viser prosjektet betydningen av å etablere en egnet samarbeidsmodell for å realisere og drifte en slik satsing. Prosjektet kan derfor være relevant for å se på ulike gjennomføringsmodeller som også er økonomiske bærekraftige.

Realiseringen av Campus Kristiansund viser også betydningen av koblingen mellom by/sentrum og kunnskapsaktører, samt samspillet mellom offentlige og private tjenester samt næringsliv.

Gitt at Ålesund allerede har en etablert campus, kan det være relevant å utnytte mulighetene MRFK har for å sikre at Kulturhavna får den nødvendige tyngden og bredden gjennom å lokalisere eget utdanningstilbud og funksjoner der. Tilsvarende kan det være aktuelt å se på studentboliger og etablering av studentrelaterte tilbud, som arbeids- og lesesaler i det nye biblioteket, som virkemidler for by- og regionutvikling i Kulturhavna.

4.6.4 Norsk Tindesenter Åndalsnes

Norsk Tindesenter er et opplevelsessenter i sjøkanten og hjertet av Åndalsnes, Romsdalen. Tindesenteret har innendørs klatrevegger, en liten fjellsportsbutikk, restauranten Tindestua og Norsk Tindemuseum med en unik utstilling med både fysiske og interaktive installasjoner som viser den spennende historien fra norsk tindehistorie.

Relevans for Kulturhavna

Norsk Tindesenter fanger opp Åndalsnes sitt naturlige fortrinn og historie (tinder

Figur 16 Norsk Tindesenter, Åndalsnes.

og tindesport) og slik er det en mulig parallell til Kulturhavna (fiske, maritim næring og havnekultur).

Konseptet representerer både en kobling med reiseliv/cruise (portal) og er besøkssenter for Reinheimen nasjonalpark og kan være en inspirasjon til hvordan Ålesund kan utvikle en «portal» for gjester i Kulturhavna.

Prosjektet er basert på et bredt samarbeid og finansering på tvers av offentlige aktører, ideelle organisasjoner, stiftelser og næringsliv. Er relevant ift. videre organisering av Kulturhavnprosjektet.

Lokalisering og design/arkitektur som avspeiler ide/innholdskonsept. Dette er relevant når det skal lages konkurransegrunnlag for konkrete byggeprosjekter i Kulturhavna.

Vesentlige ringvirkninger for kommunen og regionen (f.eks. transformasjon av Raumabanen for «sidebane» til «opplevelsesbane». Dette kan ha sine paralleller i Ålesund knyttet til transport på sjø.

4.6.5 Krona Kongsberg (kunnskap og kultur)

Krona Kongsberg er en arena for kunnskaps- og kulturaktører. Sentrale aktører er:

- Kongsberg Musikkteater disponerer to velutstyrte saler med tilhørende driftsfasiliteter. De har som målsetting å være en attraktiv og levende arena for aktiviteter og arrangementer initiert av lokalt kultur- og samfunnsliv, og for produksjoner og opplevelser på nasjonalt og internasjonalt nivå.
- Universitetet i Sørøst-Norge (USN) (Campus Kongsberg) som har studier tilpasset den internasjonale teknologibyen Kongsberg og studenter fra hele Norge.
- Kongsberg Kino har kinosaler som også kan leies til små og store arrangementer på kveldstid og i helgene. Salene er tilpasset foredrag og presentasjoner, og brukes både av USN og av andre leietakere.
- Fagskolen i Viken.
- Kongsberg norsksenter som driver norskopplæring for personer fra hele verden.
- Frivillighetssentral
- Kongsberg Vitensenter
- Kongsberg kommune (ulike kontorer).

Relevans for Kulturhavna

For Kulturhavna kan følgende være spesielt relevant;

Figur 17 Krona Kongsberg

- Betydningen av samspill med næringsliv (Teknologibyen).
- Betydningen av en felles «storstue» som åpner for svært mangfoldig bruk.
- Integrasjon av kompetanseutvikling på ulike nivå og samspill med næringslivet. Kan være relevant for samspill mellom videregående opplæring i Kulturhavna og andre utdanningsaktører og nivåer (f.eks. Fagskoler og NTNU) og/eller næringsliv.
- Kongsbergsindustrienes aktive satsing på å bruke kultur, byliv og arrangementer som strategi for rekruttering av arbeidskraft (som i utgangspunktet er krevende)
- Bruk av kommunen som leietaker også på andre områder enn kunnskap og kultur.

Figur 18 Vest-Jotunheimen besøkssenter, Fortun

4.6.6 Besøkssenter Vest-Jotunheimen Fortun

Fortun Bygdalag er fra 2023 besøkssenter for Jotunheimen nasjonalpark sammen med Breheimen – på villreins premisser. Senteret skal driftes av Fortun Bygdalag og vil informere og spre kunnskap om villrein og fangstkultur, historiske handels- og pilgrimsveier og tindesporet i Hurrungane gjennom 150 år. Senteret har lagt mindre vekt på etablering av ny bygningsmasse og det som skal skje «inne». Senteret ligger nær Skjolden som også har cruiseturisme.

Relevans for Kulturhavna

For Kulturhavna kan det være relevant at besøkssenteret i stor grad retter seg mot at gjester blir stimulert til å ta Vest-Jotunheimen i bruk på en bærekraftig måte. Dette kan ha en parallell til Ålesunds besøksforvaltning med muligheter til å bruke natur og kultur i nærområdene på en aktiv måte og på byen premisser.

4.6.7 Harstad videregående skole

Ny VGS Harstad har ca. 1100 elever i alderen 16-19 år. Det er et kulturelt landemerke og et samlingspunkt for læring og sosial interaksjon ved vannkanten i Harstad, i et tidligere skipsverftsområde. Skolen skal være et utdanningscenter og et sted der unge fra Harstad og omegn kan bygge relasjoner både med hverandre og med byen.

Skolen tilbyr både praktiske og teoretiske fag. Læringsmiljøene er fleksible og kan brukes for ulike undervisningsmetoder, inkludert prosjektbasert tverrfaglig læring. Skolen er åpen med overlappende funksjoner utformet for å skape et inkluderende miljø for alle.

Skolen er et møtested for hele byen med tilgjengelige terrasser på ulike nivåer og fasiliteter som kan brukes etter skoletid (konserter i konsertsalen, danseklasser i dansestudioene og forelesninger i biblioteket mv) og som lyse opp omgivelsene rundt. Takene er tilgjengelige for allmennheten og gir rom til

Figur 19 Harstad videregående skole.

aktiviteter, møteplasser og utstillinger. Gjennom et vertikalt atrium kan man vandre opp gjennom etasjene med ulike utsikter over fjorden, byen og fjellene.

Utenomhusområdene er designet med fokus på den lokale naturen og kystens karakter og tar også i bruk den nye Havneparken, som er et aktivitetsområde for alle med blant annet mulighet for bading og badstue. Parken inngår også som en del av skolens uteareal. Prosjektet har et meget høyt ambisjonsnivå mht. miljø/klima/energi med blant annet solceller på tak.

Relevans for Kulturhavna

Prosjektet kan sees som et aktuelt referanseprosjekt for VGS i Kulturhavna. Det er svært mange paralleller, men kanskje først og fremst at skolen har som ide å være «utdanningscenter» og et knutepunkt for sambruk og byliv. Også bruk av parken (ved sjøen) som utenomhusområder er relevant fordi det reduserer både arealbehov og kostnader.

4.6.8 Gøteborg - sjøbad

Gøteborg åpnet i 2023 et nytt havnebad med tre bassenger som er knyttet opp til en park/friområde sentralt i det tidligere havneområdet i sentrum. Bassengene benytter både salt- og ferskvann og har også rensing og tilknyttede funksjoner. Anlegget er anlagt ut fra gøteborgerne ønske om bedre tilgjengelighet til sjøen.

Relevans for Kulturhavna

Prosjektet er et eksempel på hvordan det er mulig å utvikle et konsept med sjøbad som mange byer etter hvert har etablert. De konkrete løsninger som er valgt er tilpasset Gøteborg. Evt. sjøbad i Kulturhavna må tilpasses lokale forutsetninger både mht. størrelse, funksjoner og design. Det kan og være mulighet for kombinasjon med badstue-konsepter. Eksemplet viser også betydningen av tilpasset organisering og drift evt. også sambruk.

Figur 20 Gøteborg, fra «private promenader» til levende byrom.

Figur 21 Gøteborg Sjøbad (2023).

4.7 Oppsummering

Et stort antall mennesker vil møtes i Kulturhavna. Dette betyr at Kulturhavna kan fungere som brobygger og katalysator for kontakt og utvikling for mennesker i ulike alder/livsfaser, med forskjellige interesser, og på tvers av næringer både for de som har sin tilknytning til byen/kommunen/regionen, innflyttere, studenter, gjestearbeidere og andre besøkende.

Kulturhavna har alle forutsetninger for å skape både samfunnsmessig og kommersiell verdiskaping dersom området får en sosialt inkluderende profil med det stor mangfold av menneske og aktører.

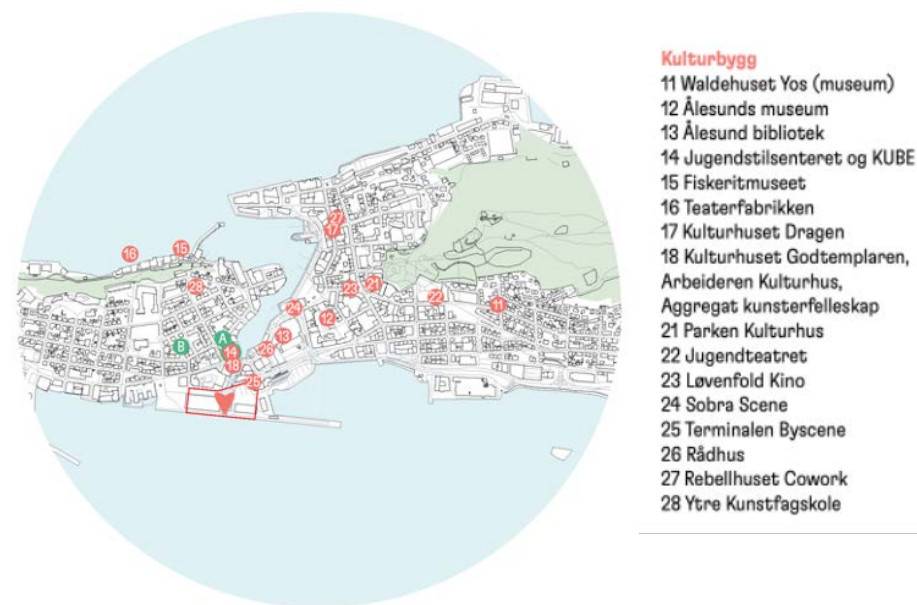
Kulturhavna har et potensial for å styrke både Ålesundsregionen og Møre og Romsdal og legge grunnlag for videreutvikling av Kulturhavna som et tyngdepunkt for kompetanseutvikling og kulturell og kreativ næring. Dette vil styrke og komplettere Ålesund og Ålesundregionens attraktivitet for både innbyggere, besøkende, næringsliv, universitetet og studenter.

Ålesund har et stort behov for en «storstue» som både kan romme kultur- og kunnskapsfunksjoner med gode mulighet for samspill og synergieffekter. Kulturhavna er en svært god lokasjon for de planlagte funksjoner. Samtidig har Kulturhavna et betydelig potensial for å huse ytterligere funksjoner som kan styrke Kulturhavna. Kulturhavna sees som et «hjerte» eller knutepunkt som kan videreutvikle dagens klynge av aktører og aktivitet knyttet til kulturell og kreativ næring i Ålesund sentrum (jfr. figur 22).

Konklusjon

På grunnlag av det ovenstående foreslås følgende hovedidé å være utgangspunkt for videre arbeid med å realisere Kulturhavna:

Kulturhavna er kjernen i en kunnskaps- og kulturklynge som bygger på og videreutvikler Ålesund og Ålesundsregionens identitet og fortrinn knyttet til fiskeri- og havnekultur.

Figur 22 Kulturhavna som "hjerte" i en kulturell og kreativ klynge i Ålesund sentrum.

5. Fysiske føringer

Kulturhavna kan utvikles til en kunnskaps- og kulturklynge som også omfatter aktører og funksjoner utenfor Kulturhavna. Dette vil primært være Ålesund sentrum, men Kulturhavna kan også fremme en ønsket fysisk utvikling av Ålesund kommune.

Den strategiske beliggenheten er et godt utgangspunkt for å legge gode fysiske føringer for en kunnskaps- og kulturklynge med både lokal, regional og nasjonal betydning. Prosessen har også synliggjort et betydelig mulighetsrom for at ytterligere funksjoner, aktører og aktiviteter knyttes opp mot Kulturhavna.

Fysiske føringer for Kulturhavna er derfor knyttet til:

1. Kulturhavna i utviklingen av Ålesund kommune
2. Kulturhavna som del av Ålesund sentrum
3. Hele Kulturhavna
4. Kunnskapsområdet (C1)
5. Kulturområdet (C2)

5.1 Kulturhavna i utviklingen av Ålesund kommune

Kulturhavna har potensial til å bli et tyngdepunkt i Ålesund kommune. Figur 23 viser sentrale «knutepunkter» i Ålesund og hvordan de er knyttet sammen gjennom kommunikasjon øst-vest (bil, kollektiv og sykkel/gange).

Kulturhavna kan ut fra dette også sees som et virkemiddel for en bytransformasjon rettet mot økt utnyttelse av og styrket kvalitet i området mellom Moa og Slinningen. Realisering av Kulturhavna vil f.eks. være viktig for å gjøre det mer attraktivt å bo og arbeide i Ålesund sentrum. Samtidig vil dette også legge til rette for en mer målrettet utvikling av de øvrige tyngdepunkter og spesielt Moa. Slik kan Kulturhavna bidra til en samlet sett bærekraftig

byutvikling som også drar nytte av, og spiller på lag med de planlagt samferdselsinvesteringene.

Gjennomføring og videreutvikling av Bypakke Ålesund legger viktige føringer og åpner nye muligheter for å realisere grønne og blå mobilitets- og logistikk-løsninger (jfr. figur 24). Bypakken vil bidra til at utviklingen av Kulturhavna og planlagt infrastruktur og samferdselsløsninger (lokal/regional/fjern/turistbusser, lokal/regional/nasjonal/internasjonalt passasjertrafikk, sykkel, gange og mikromobilitet) bygger opp under hverandre. Dette vil fremme grønn og blå mobilitet og bylogistikk og således bygge opp under Ålesunds urbane kvaliteter. En mulighet for å styrke sentrum og Kulturhavna som attraktivt knutepunkt kan være vanntransport og å utnytte muligheter som autonom transport f.eks. til/fra innfartsparkering eller Campus for å minske den mentale avstanden mellom campus og sentrum (jfr. figur 24).

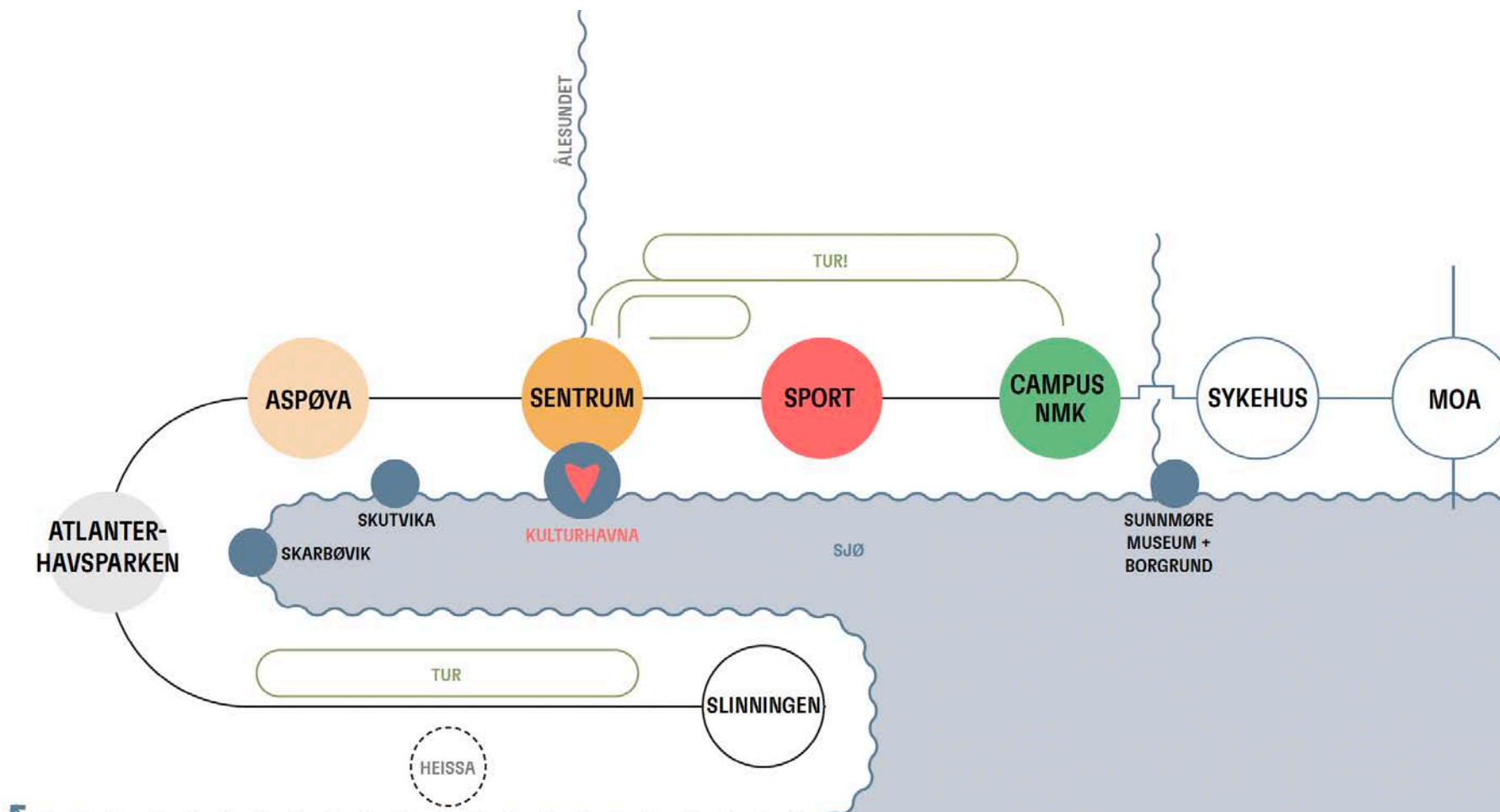
En slik forbindelse ville kunne være en «blå kompetanseakse» som knytter campus og Kulturhavna innholdsmessig tettere sammen. Dette vil også kunne styrke «museumsaksen» fra Fiskerimuseet via Jugendstilsenteret til museet på Borgund og styrke de kortreiste opplevelser med utgangspunkt i Kulturhavna.

Figur 24 Kulturhavna som knutepunkt for grønn og blå mobilitet

På samme måte kan man vestover få en attraktiv og enklere transport og tilkomst til ytre bydel med kort vei fra kaifronten til nybygde Osane idrettshall som er utgangspunktet for fjellturer til Sukkertoppen, eller besøk til Atlanterhavsparken med omkringliggende tur- og rekreasjonsområder.

⁶⁾ Med grønn og blå mobilitet menes både infrastruktur, transportløsninger og reisemønster som fremmer bærekraftig byutvikling (miljømessig, sosial, kulturelt, helsemessig og økonomisk) enten dette er knyttet til transport på land og/eller i sjøen (ofte kalt blå mobilitet). Grønn mobilitet innebærer derfor at alle former for transport og overganger mellom transportmidler (inkl. overgang mellom ulike type transport- og reisemidler dvs. multimodale overganger) kan fungere sammen.

Figur 23 Kulturhavna - et knutepunkt med potensial for mange ringvirkninger.

5.2 Kulturhavna som del av Ålesund sentrum

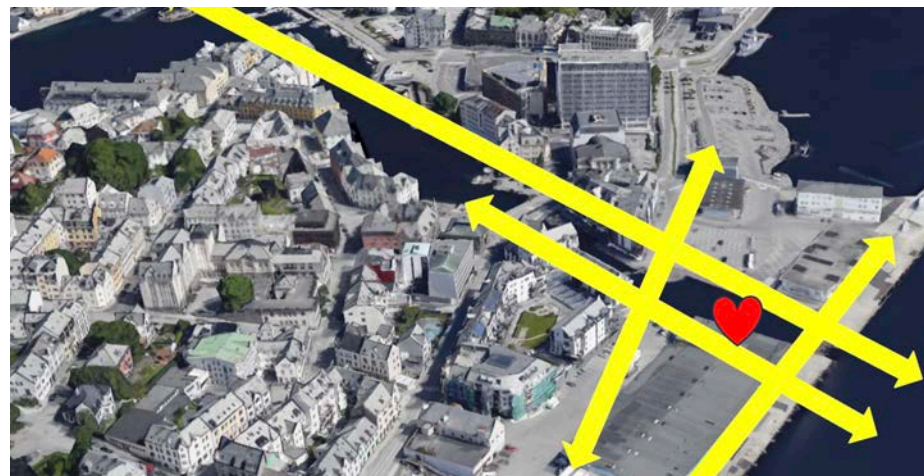
For å utvikle Kulturhavna som knutepunkt for kunnskap og kulturell og kreativ virksomhet vil det være viktig at det sikres funksjonelle og attraktive «akser» og forbindelser (jfr. Kap 4).

Et viktig utgangspunkt er utvikling av attraktive byrom hvor mennesker er til stede. Det bør oppleves som attraktivt å bevege seg gjennom gater og byrom i hverdagen. Dette betyr i praksis at sentrum må oppleves å være inkluderende og sammenhengende og utformet på de gående sine premisser.

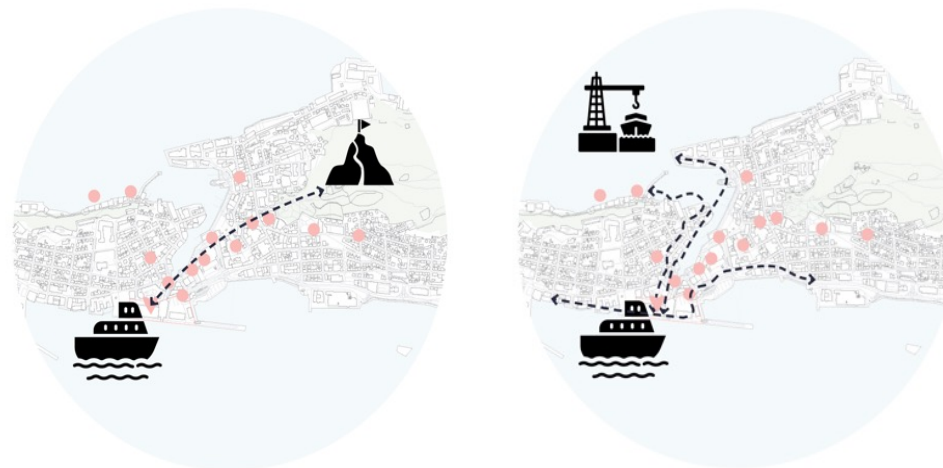
Dagens populære gangruter langs Brosundet vil bli utvidet til å inkludere Kulturhavna og knyttes sammen med ny havnepromenade. Ved å fokusere på bevegelsesakser i nord/sørlig retning integreres byen med havna og gjør det mulig å gi fjordkanten tilbake til byen (jfr. figur 25).

Kaiområdet langs både kunnskapsområdet og kulturområdet bør sikres allmenn tilgjengelighet slik at det kan utvikles havnepark/promenade som muliggjør aktivitet på land og i/ved sjøen som f.eks. sjøbad, badstue og fiske. Det vil samtidig være naturlig at Brosundet åpnes for småbåttrafikk og at tilrettelegging for andre aktiviteter ved Brosundet tilpasses dette. Dette er også illustrert i figur 26 som viser gangakser fra Kulturhavna mot hhv. Aksla og «blå» akser langs sjøen og nord-sør.

Kulturhavna inngår i tilretteleggingen av gangforbindelse (rundturer/byvandring og akser) integrert i Ålesund sentrum og «15-minuttersbyen». Også for de som bruker privatbil kan «15 minutters byen» være positiv. Kulturhavna vil innebære styrking av både tjenestetilbud (offentlige og private) og tilbud om publikumsrettede aktiviteter og vil derfor kunne bidra til «15-minuttersbyen» og til å øke attraktiviteten i omliggende utviklings- og transformasjonsområder (jfr. figur 26).

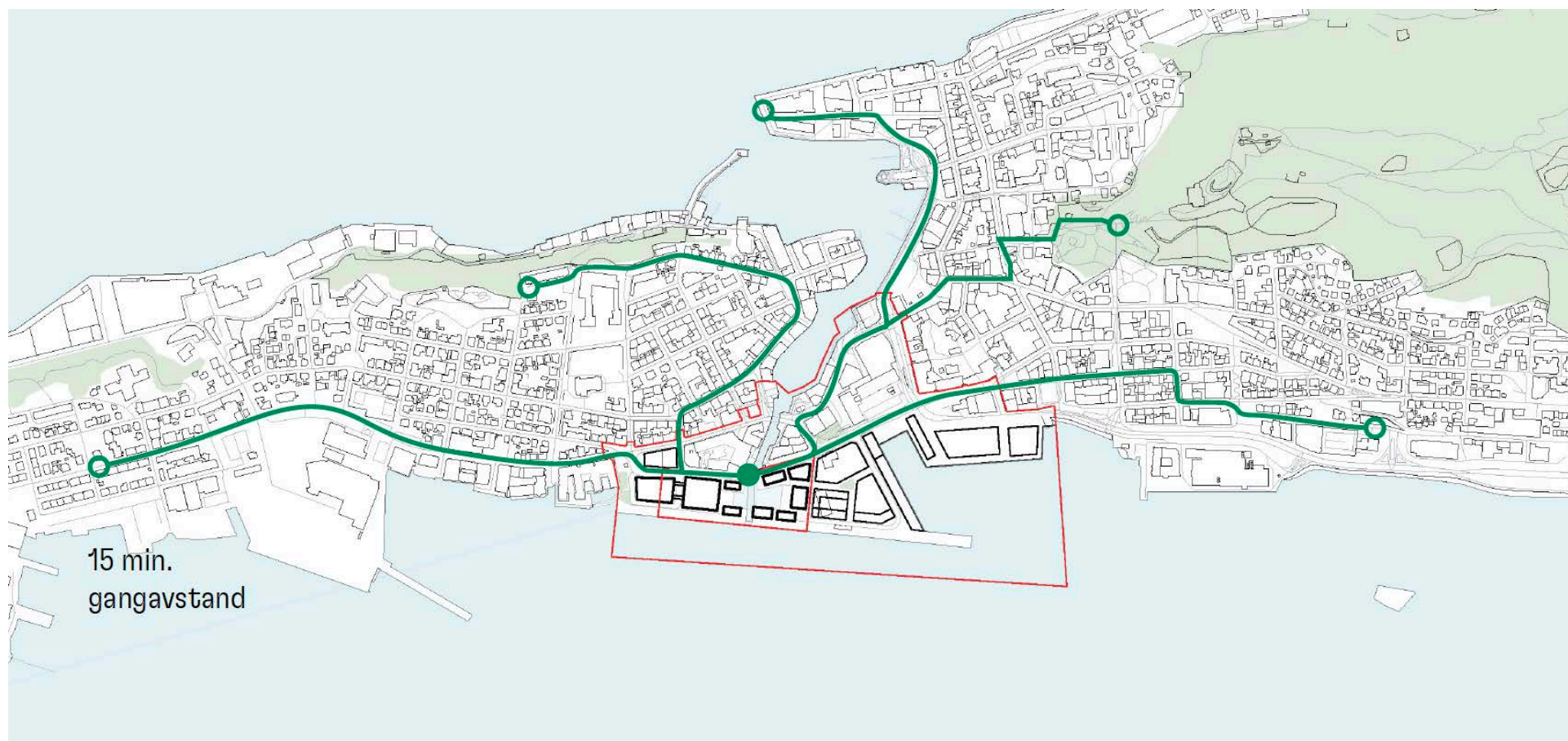
Figur 25 Sentrale akser som legger til rette for Kulturhavna som knutepunkt for kulturell og kreativ næring.

Figur 26 Aksene mellom Kulturhavna til Aksla (t.v.) og «blå» akser fra Kulturhavna.

Arbeiderforeningen (Arbeideren), som ligger ved Brosundet og har en over hundre år gammel historie som Ålesunds viktigste forsamlingshus kan knyttes tett opp mot Kulturhavna. I dag er Teatret Vårt helårs leietaker i Arbeideren, og driver sin avdeling for barne- og ungdomsteater derfra. Ved etablering av nye lokaler for Teatret vårt Kulturhavna vil Arbeideren bli en frigjort ressurs som kan

sees som en del av satsingen på Kulturhavna. Også Stiftelsen Kulturkvartalet, som består av Jugendstilsenteret og Kunstmuseet KUBE som holder til i det gamle Svaneapoteket og Norges Banks bygning i sentrum av Ålesund er en kulturinstitusjon som kan bidra til å skape positive synergieffekter.

Figur 27 Kulturhavna og «15-minutters byen».

5.3 Felles føringer for Kulturhavna

Kulturhavna er i gjeldende regulering avgrenset til område C1 og C2 (jfr. figur 3). Prosessen i temagruppene har også synliggjort at det kan skapes viktige synergieffekter ved at flere eiendommer på Sørsida inkluderes i Kulturhavna. Dette betyr også at Kulturhavna kan sees som en «brekkstang» for annen sentrums-, by-, kommune- og regionutvikling. Felles føringer er knyttet til:

- Hovedscenarier for Kulturhavna
- Funksjonsfordeling mellom og kjernefunksjoner i hhv. C1 og C2
- Tilpasning av og synergieffekter med cruise- og besøksfunksjoner
- Kulturhavna som forgangsområdet for bærekraftig byutvikling

- Reguleringsmessige tilpasninger

5.3.1 Hovedscenarier for Kulturhavna

Ut fra det potensialet Kulturhavna har for synergieffekter og ringvirkninger foreslås det to mulige hovedscenarier:

1. Kulturhavna utvikles innenfor rammen av C1 og C2. I tillegg tas det utgangspunkt i at de funksjoner som i dag er knyttet til Terminalbygget og Molobygget (scene og bar/spisested) innlemmes og tilpasses utviklingen av Kulturhavna (jfr. figur 28).

Figur 28 Realisering av innenfor rammen av C1 og C2 (scenario 1)

Figur 29 Områdene C1 og C2 med tilliggende områder som kan inngår i kunnskaps- og/eller kulturområdet (scenario 2).

2. Kulturhavna utvikles som et kunnskaps- og kulturområde som omfatter flere funksjoner og en større del av Sørsida (jfr. figur 29). Dette kan innebære at områdene A1, D1, D2 og/eller D3 også tas i bruk til kunnskaps- eller kulturfunksjoner.

Det vurderes nå ikke å være grunnlag for å anbefale hvilket av scenarioene (eller varianter av disse) som bør realiseres. Scenario 2 vurderes å ha størst potensial

for måloppnåelse og det anbefales derfor å utforske mulighetene for å realisere dette scenarioet, helt eller delvis.

Uavhengig av scenario bør det legges til grunn at både i områdene C1 og C2 sikres realisering og utviklingen av begge områdene sikres optimal framdrift.

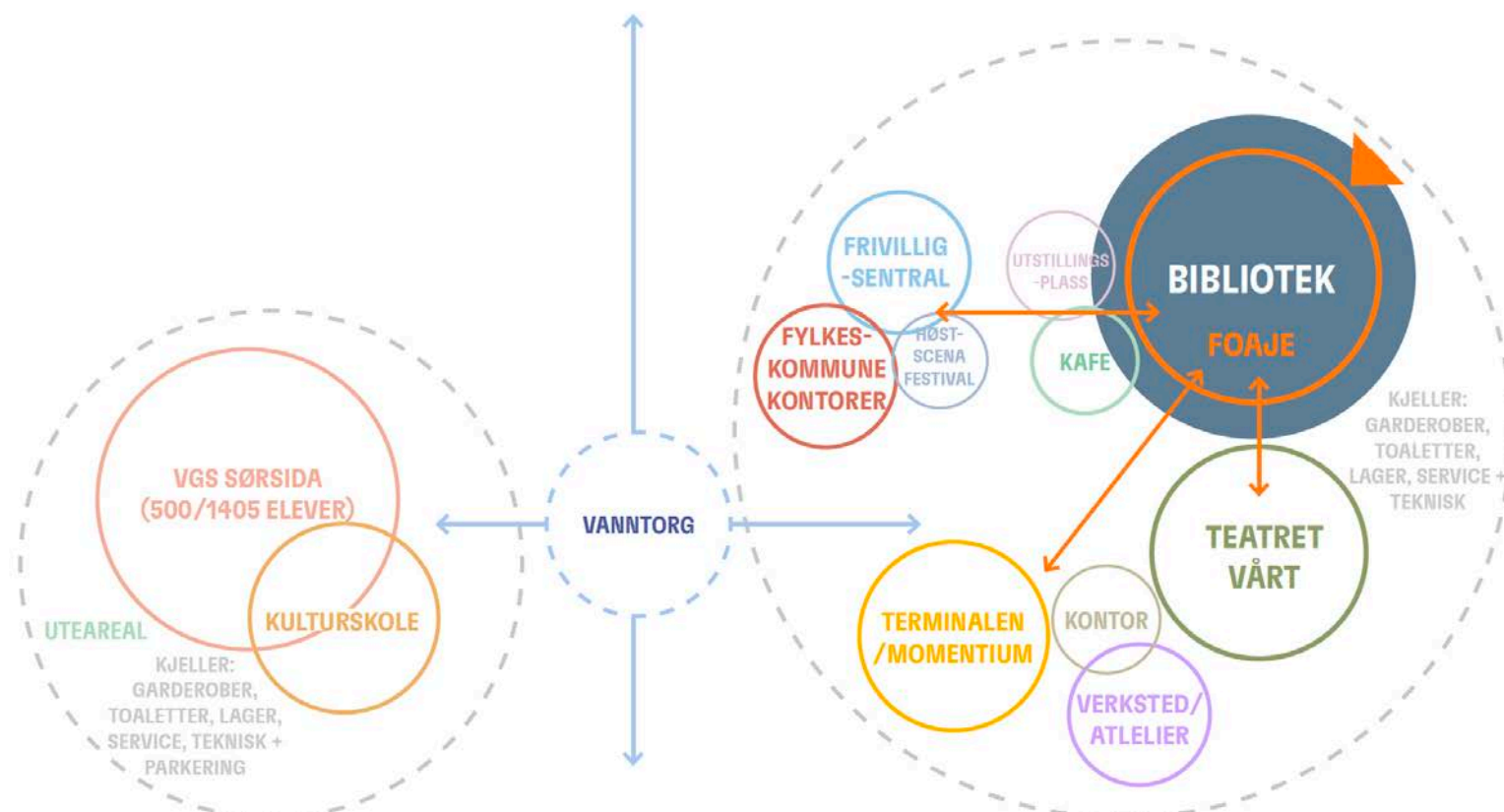
5.3.2 Funksjonsfordeling og kjernefunksjoner

Ut fra hvilke funksjoner som har de sterkeste sammenhengene (jfr. figur 30) bør kunnskapsfunksjoner lokaliseres til kunnskapsområdet (C1) og med videregående skole og kulturskolen som kjernefunksjoner.

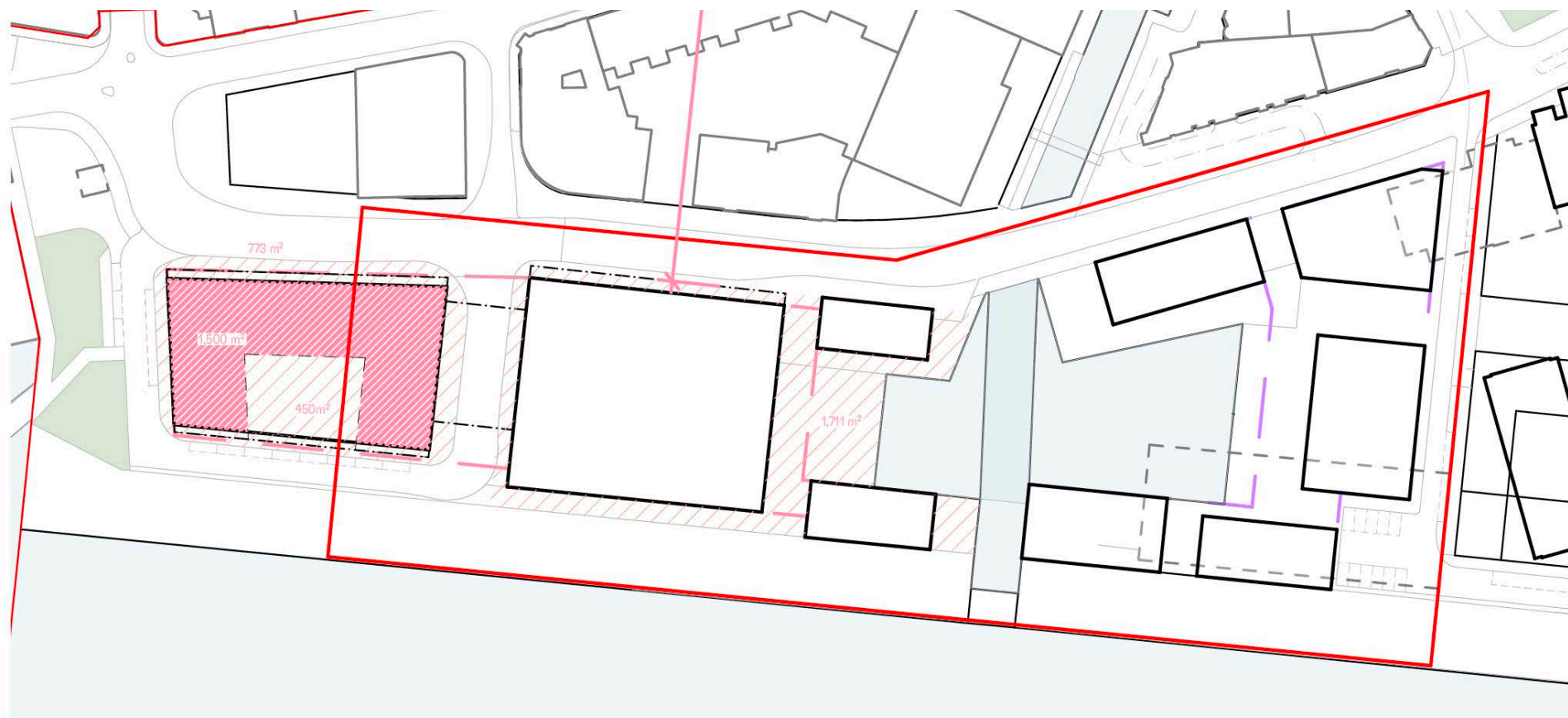
Kulturområdet (C2) bør utvikles med utgangspunkt i kulturell og kreativ næring. Nytt bibliotek utvikles som kjernefunksjon og sikres en samlende og prioritert beliggenhet (entré-bygg eller «portal») i Kulturområdet (C2).

Utviklingen av hhv. C1 og C2 bør sees som parallelle prosesser, samtidig som målet om en helhetlig og koordinert utvikling av hele Kulturhavna holdes fast. Dette betyr at C1 og C2 i stor grad kan planlegges og realiseres uavhengig av hverandre (jfr. pkt. 6).

Ved at videregående skole/kulturskole og bibliotek blir kjernefunksjoner i hhv. C1 og C2 sikres det at disse funksjonene også kan legge nødvendige premisser øvrig utvikling av C1 og C2.

Figur 30 Kjernefunksjoner i utvikling og hhv kunnskapskvartalet (C1) og kulturkvartalet (C2).

Figur 33 Sjøfront som kan fungere som sambruks-aktivitetsareal.

Figur 32 Prinsippkisse sirkulært energisystem Kulturhavna.

- Tilrettelegging for en framtidsrettet bylogistikk. Felles underetasje sikres nødvendig takhøyde for mobilitetslogistikk og beredskapsmuligheter samt felles sirkulær FDVU, evt. integrert med urban FM (*Facility Management*).

- Kulturhavna som foregangsprosjekt for sirkulær og helhetlig energiforsyning samt næringsstoff- og vannforvaltning (jfr. figur 31 og 32).
- Å legge til rette for leveranser med lokalt og regionalt næringsliv.

Harstad vgs. (jfr. pkt. 4.6.7) kan legges til grunn som referanseprosjekt ut fra svært mange aspekter som kan være relevant for utviklingen av kunnskapsområdet.

5.3.5 Reguleringsmessige tilpasninger

Det bør tas høyde for at det kan bli behov for tilpasning av de reguleringsmessige rammene etter hvert som et mer detaljert konsept for Kulturhavna blir konkretisert og avklart.

5.4 Kunnskapsområdet

For kunnskapsområdet anbefales følgende føringer:

- Kulturskolen samlokaliseres med videregående skole ut fra et stort faglig grensesnitt og betydelig sambrukspotensial.
- Det tas høyde for (jfr. scenario 2) at en større del evt. hele Ålesund videregående skole kan lokaliseres til området dersom dette blir vurdert som et mulig alternativ i pågående vurdering av skolestruktur for videregående skoler i Møre og Romsdal FK.
- Det tas høyde for at det kan bli aktuelt å lokalisere flere kunnskapsinstitusjoner (f.eks. fagskoler eller private skoler) på området. Dette kan være uaktuelt om en større del av Ålesund vgs. lokaliseres i området.
- Det søkes etablert et sambruks-aktivitetsanlegg (24/7/365) (evt. flere) som benyttes både til kroppsøving for VGS og for andre grupper. Også park/sjøfront evt. sjøbad inngår som mulig sambruks-aktivitetsanlegg.
- Det legges stor vekt på at nytt bibliotek (jfr. kap. 5.5) kan dekke behovet VGS har for biblioteksfunksjoner, arbeidsplasser og «storstue».
- Det tas høyde for at det kan bli aktuelt for studenter innen fangst og fiske å bruke kaifronten som praksishavn kombinert med lokaler på land (foredling og salg).

5.5 Kulturområdet

Bibliotek er en nøkkelfunksjon i kulturområdet ut fra at et moderne bibliotek er meget inkluderende og kan romme mange funksjoner og aktiviteter. Et utgangspunkt for planlegging av nytt bibliotek er at det utvikles som en «storstue» (inne/ute) som også fungerer som et naturlig samlende sted for Kulturhavna.

Biblioteket har også mange grensesnitt og sambruksbruksmuligheter med andre funksjoner. Det bør vektlegges spesielt hvordan biblioteket kan fungere som et tilbud til elever ved VGS (jfr kap. 5.4) og studenter. Dette kan også være viktig sambruksmuligheter med funksjoner knyttet til rådhus/kommunehus/innbyggertorg.

Det legges til grunn at nytt bibliotek får en sentral og prioritert beliggenhet på C2 (jfr. figur 34). Det sikrer at biblioteket får en god integrasjon i bysentrum og kan fungere som en attraktiv «portal» inn til Kulturhavna. Dette krever god tilrettelegging for at biblioteket blir attraktivt å bruke for de som beveger seg til

Figur 34 Bibliotek som "entrebygg" som gis «prime location».

Figur 35 Bibliotek som utgangspunkt for etablering av «storstue» som er naturlig møtepunkt.

fots og/eller bruker grønn/blå mobilitet. Det blir spesielt viktig å sikre funksjonelle og attraktive forbindelser til det trafikale knutepunktet i sentrum.

Nye lokaler for Teatret Vårt samt mulig ny flerbruksscene (festivalscene) sees i nær sammenheng med utvikling av nytt bibliotek både ut fra mulige sambruksgevinster og for å styrke Kulturhavnas naturlige tyngdepunkt eller «storstue» (jfr. figur 35).

Funksjoner som bør utforskes nærmere med sikte på å evt. inngå (evt. gjennom sambruk/flerbruk) i et utvidet konsept for C2 (scenario 2) er:

- Funksjoner knyttet til rådhus/kommunehus: innbyggertorg, torg m.v.
- Studentboliger, f.eks. i Molobygget, samt aktuelle studentfunksjoner
- Hotell

- Møte- og konferansefasiliteter
- Kino, inkludert sambruk for undervisning og/eller annen bruk/arrangementer
- Besøksfunksjon, besøkssenter e.l. knyttes til det helhetlige, intermodale trafikale knutepunktet i Ålesund sentrum/Sørsida, herunder cruisegjester (om cruisefunksjon videreføres på Sørsida).
- Kommersielle aktører som kan bidra til å skape merverdi og/eller synergieffekter for Kulturhavna.

6. Organisering av videre arbeid

Utviklingen av Kulturhavna kan skape betydelige ringvirkninger og fungere som en katalysator for andre byutviklingsprosesser. Den bør derfor betraktes som et strategisk verktøy for å fremme by- og regionutvikling som styrker byens posisjon regionalt, nasjonalt og internasjonalt.

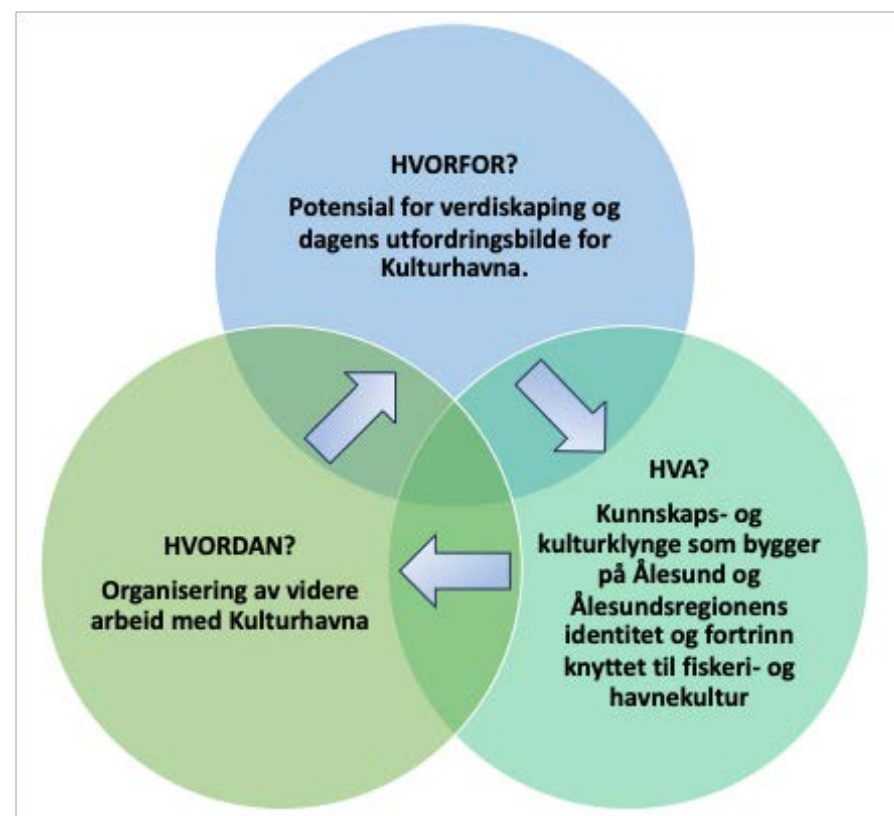
Realiseringen av Kulturhavna er en kompleks byutviklingsoppgave som involverer mange aktører og grensesnitt. Prosjektet krever fleksibilitet og en robust organisering for å kunne tilpasse seg utfordringer og muligheter som oppstår underveis. (jfr. figur 36).

6.1 Krav til organisering

Det videre arbeidet bør organiseres på en slik måte at følgende sikres:

- Optimal samlet verdiskaping. Kulturhavna er et område med et betydelig potensial for både samfunnsmessig og kommersiell verdiskaping. Prosessen så langt indikerer økende kommersiell interesse for å investere i/ved Kulturhavna. Organisering av arbeidet bør derfor sikre et løpende fokus på muligheter for partnerskap og investeringer. Samtidig er det viktig å sikre at den økonomiske verdiskapingen tilfaller ÅK, MRKF og SUAS fordi dette er grunnlag for å kunne utvikle Kulturhavna til et inkluderende område for allmennheten og for aktører med begrenset betalingsevne.
- Håndtering av usikkerhet og risiko. Gjennomføringen av Kulturhavnaprosjektet representerer samtidig en meget sammensatt utfordring og vil involvere mange aktører. Det er gjennom prosessen også identifisert uavklarte rammebetingelser for videre arbeid. Det gjelder spesielt rammene for bruk av kai/sjøfronten (jfr. kap. 5.3.3) som vil ha avgjørende

betydning for realisering av Kulturhavna. Dette er føringer som kan ha avgjørende betydning for Kulturhavnas attraktivitet for både leietakere og mulige investorer/partnere. Det vurderes derfor som meget viktig at organiseringen er godt egnet for å kunne håndtere denne type risiko. Organiseringen må bidra til at samarbeidspartene sikrer nødvendig tilslutning og beslutninger i sine respektive styrende organer (prosessrisiko).

Figur 36 Sammenheng mellom potensial/ utfordringer, innholdskonsept/fysiske føringer og organisering av Kulturhavnaprosjektet.

- Optimalisere forutsigbarhet vs. fleksibilitet. Det må skapes nødvendig forutsigbarhet for samarbeidspartnere, leietakere, nærings- og organisasjonsliv og innbyggere. Samtidig må det legges opp til tilstrekkelig fleksibilitet slik at det ikke legges premature og unødige føringer som låser handlingsrom. Enkeltprosjekter bør også kunne forseres dersom forutsetninger for dette er til stede.
- Grunnlag for koordinerte beslutninger. Både ÅK, MRFK og SUAS har ulike roller. Organisering av videre arbeid bør derfor legge til rette for både en intern koordinering hos hver av partene og sikre at Kulturhavna som en samarbeidsoppgave er godt koordinert. Videre arbeid bør også ta høyde for å involvere flere samarbeidspartnere/aktører og gi økt behov for at beslutninger er koordinert. Det vil være behov for både strategisk koordinering, som sikrer at prosjekter besluttet og gjennomføres, og operativ koordinering, som sørger for at detaljplanlegging, gjennomføring, og drift/forvaltning er samordnet.
- Finansering av planlegging og gjennomføring. Finansiering av Kulturhavna er delvis avklart gjennom budsjettvedtak og avtaler. Samtidig kreves at det for videre faser og enkeltprosjekter kommer på plass konkrete finansieringsløsninger (jfr. figur 5) både av prosjektledelse, planlegging og realisering. Dersom private aktører skal gå inn med kapital må det gjennom avtaler sikres forutsigbarhet for gjennomføring også fra de offentlige partene.
- Aktiv bruk av innsikt, kunnskap og engasjement lokalt og regionalt. Det har i innrammingsfasen vært både aktiv, bred og engasjert medvirkning. Det

[7] Dette begrepet kan ikke oversettes direkte til norsk fordi kapasitet på norsk vanligvis forstås mer kvantitativt. Derfor gir FNs definisjon på capacity-building en mer presis beskrivelse: "The process of developing and strengthening the skills, instincts, abilities, processes and resources that organizations and communities need to survive, adapt, and thrive in a fast-changing world. An essential ingredient in capacity-building is transformation that is generated and sustained over time from within; transformation of this kind goes beyond performing tasks to changing mindsets and attitudes."

vurderes derfor som viktig å bygge videre på de mange konstruktive bidrag, samarbeidsrelasjoner og den «capacity»[7] som er etablert. Samtidig har innrammingsfasen synliggjort behov for å utvikle/tilpasse medvirkningen til behovene i videre arbeid, f.eks. knyttet til mer aktiv deltakelse fra de andre kommunene i Ålesundregionen eller dialog med bedrifter som kan være spesielt aktuelle som leietakere og/eller partnere.

6.2 Program for Kulturhavna

For å oppfylle de kravene til organisering som er beskrevet ovenfor, foreslås det at det videre arbeidet organiseres som et program. Dette innebærer at strategisk koordinering sikres på programnivå ved å knytte konkrete prosjekter til programmet. En slik organisering er svært fleksibel og egnet til å sikre både en helhetlig og koordinert utvikling av hele Kulturhavna, samtidig som den legger til rette at det initieres målrettede prosjekter og tiltak (jfr. kap. 6.3 og figur 38).

Det foreslås et mandat for programmet med følgende hovedoppgaver:

- Bidra til koordinering av samarbeidspartenes beslutninger f.eks. overordnede føringer, konsepter/strategier, budsjettvedtak og fysiske rammer (reguleringsplan/bestemmelser). Det vil f.eks. være viktig at både tidspunkt for og innhold i en sak som nødvendig justering av gjeldende regulering er koordinert med øvrige prosesser.
- Prosjektkoordinering av prosjekter og aktiviteter f.eks. knyttet til beslutningsprosesser, framdrift/faser, rekkefølge og avhengigheter, grensnitt mellom prosesser både innenfor og utenfor programmet for Kulturhavna. Det vil her også kunne trekkes på kunnskap- og beslutningsgrunnlag som er utarbeidet utenfor rammen av Kulturhavnprosjektet som f.eks. pågående arbeid med mulighetsanalyse for alternative lokalisering av cruisehavn.

- Samordning av brukerinteresser f.eks. etablering brukergupper for de enkelte prosjekter som f.eks. nytt bibliotek og/eller teaterfunksjoner og/eller felles festivalscene.
- Legge grunnlag for gevinstrealisering. Legge til rette for at samarbeidspartene utnytter sine samlede ressurser (finans, eiendom, kompetanse, leieareal m.v) for en optimal samfunnsmessig og økonomisk verdiskaping.
- Samarbeid og grensesnitt. Sikre medvirkning og samarbeid med relevante aktører. Sikre at grensesnitt med andre prosesser med byen/regionen og andre aktører håndteres på måter som gi økt verdiskaping og/eller redusert risiko for Kulturhavna.
- Fellesfunksjoner og tiltak f.eks. knyttet til kommunikasjon, kompetanseutvikling, profilering, arrangement, studieturer og markedsføring.

På programnivå vil det f.eks. være viktig å «fronte» arbeidet med Kulturhavna overfor tyngre aktører som potensielt kan være leietakere, prosjekteiere eller eiere av spesifikke eiendomsprosjekter/eiendomsselskap. Dette kan også skje ved at næringsliv som har behov for styrket rekruttering/profilering inviteres til et tettere samarbeid slik man f.eks. har gode erfaringer med i Kongsberg (jfr. pkt. 4.6.5).

Opgavene ivaretas av et programstyre som settes sammen for å sikre nødvendig bredde i samlet kompetanse og ansvarsområder/nettverk. Det enkelte programstyre medlem bidrar til nødvendig koordinering og til beslutningsprosesser i egne organisasjoner/nettverk.

Programstyrets arbeid tilrettelegges og følges opp av programledelse/ sekretariat med nødvendig kapasitet og kompetanse.

6.3 Prosjekter

Følgende prosjekter foreslås i utgangspunktet å inngå i programmet for Kulturhavna:

1. Bibliotek - konkretisering av behov og potensiale
2. Andre funksjoner i kulturområdet (C2)
3. Verdioptimalisering felles eiendomsportefølje
4. Videregående skole og kulturskole i kunnskapsområdet (C1) - føringer
5. Andre funksjoner i kunnskapsområdet (C1)
6. Studenthavna
7. Byliv i Kulturhavna

Det legges til grunn at Programmet sørger for at prosjektene initieres og gis egne mandat som sikrer at det klargjøres ansvar for framdrift og resultater.

Figuren (37) på neste side viser hovedprosessene og tidslinjen i et program for Kulturhavna, der de foreslåtte prosjektene kan gjennomføres parallelt, men med ulik fremdrift. Figuren illustrerer også de viktige sammenhengene mellom prosjektene, og hvordan de kan samhandle for å nå programmålene (Figur 38). Det foreslås at programmet i 2025 fokuserer på å avklare behov og føringer både hos aktuelle leietakere og potensielle samarbeidspartnere. Det sikrer at neste fase (fysiske konsepter) kan gjennomføres ut fra et bredest mulig kunnskapsgrunnlag.

Realiseringen av Kulturhavna kan gjennomføres i flere byggetrinn, hvor hvert prosjekt har varierende grad av kompleksitet og usikkerhet. For å sikre kontinuitet og fremdrift, selv i tilfeller der enkelte prosjekter blir forsinket eller stopper opp, er det behov for et robust program. Tidspunktet for detaljplanlegging og bygging er derfor kun veiledende.

6.3.1 Bibliotek - konkretisering av behov og potensiale

Nytt bibliotek er et prosjekt hvor det er avsatt budsjettmidler i ÅK. Det er derfor grunnlag for å utarbeide innholdskonsept og beskrive funksjoner for bibliotek. I første omgang vil dette inngå som en del av grunnlaget for et fysisk konsept (hovedgrep) for kulturområdet (C2).

Det tas utgangspunkt i at et nytt bibliotek i Kulturhavna blir en nøkkelinstitusjon og driver for utviklingen i kulturområdet og kan biblioteket potensielt knyttes opp mot et mangfold av funksjoner.

En slik konkretisering vil også være et viktig grunnlag for å kommunisere at et framtidrettet bibliotek, både når det gjelder innhold og fysiske løsninger, vil være svært ulikt et tradisjonelt bibliotek. Spesielt viktig vil det å få fram hvordan biblioteket kan bli en både attraktiv og inkluderende arena som fremmer både kultur, kunnskap og demokrati.

Sammen med en avklaring av andre aktuelle funksjoner i kulturområdet vil prosjektet legge grunnlag for utarbeidelse av et fysisk hovedgrep for aktuelt kulturområde.

Det foreslås at ÅK (samfunn) er prosjekteier og at MRFK (kultur) er en samarbeidspartner.

6.3.2 Andre funksjoner i kulturområdet

Utgangspunktet for prosjektet er å avklare hvilke funksjoner, behov og ønsker som sammen vil danne et mer konkret grunnlag for det nye biblioteket (jfr. ovenfor). Dette vil utgjøre grunnlaget for å konkretisere et fysisk konsept for kulturområdet.

Prosjektet bør gjennomføre en dialog og sondering med aktuelle aktører knyttet til de funksjoner som er vurdert som aktuelle for kulturområdet (jfr. kap. 5.5). Det

bør samtidig legges vekt på å fange opp evt. andre behov/funksjoner som kan være aktuelle i et utvidet kulturområde (scenario 2).

Et utgangspunkt for arbeidet er at lokaler til Teatret Vårt, samt de funksjoner som i dag er lokalisert til Terminalbygget og Molobygget integreres i grunnlaget for konkretisering av fysisk hovedgrep.

Det foreslås at SUAS er prosjekteier og det legges opp til en aktiv søke- og avklaringsprosess med aktuelle brukere og samarbeidspartnere.

6.3.3 Verdioptimalisering felles eiendomsportefølje

Både for ÅK og MRFK gjør den demografiske utviklingen at fremtidige tjenestebehov er i endring. Dette har spesielt stor betydning for hva som er en bærekraftig skolestruktur både lokalt og regionalt. Dette er et område med bygningsmasse som eldes, det vil mange steder være fallende elevtall på sikt. Dette innebærer et behov for optimalisering av eiendomsporteføljen rettet mot økt kapasitetsutnyttelse og større grad av fleksibilitet for å håndtere endringer i elevtall over tid. Dette gjør også at det blir viktigere å se de ulike offentlige tilbudene og infrastruktur i sammenheng og f.eks. sikre at investeringer og driftskostnader til grønn mobilitet, bydrift og skolebygg sees i sammenheng.

I dette perspektivet kan det være relevant at de offentlige aktørene samarbeider om å optimalisere bruken av eiendomsmassen. I arbeidet med Kulturhavna er dette i utgangspunktet MRFK og ÅK v/ÅKE siden begge parter både er inne på eiendomssiden (tilbud) og brukersiden (behov/etterspørsel).

Funksjonene som skal etableres i Kulturhavna kan åpne nye muligheter for å «rokere» eiendom, leietakere og brukere på en måte som gir gevinster både på eiendoms- og brukersiden. Alle samarbeidspartene[8] har i dag eiendom i Ålesund, og dette representerer til sammen en betydelig eiendomsmasse.

I innrammingsfasen har det også vært deltakelse fra både NTNU og SiT som også er eier og bruker av eiendom og som samtidig ser behovet for å utvikle samspillet mellom Campus Ålesund og Kulturhavna/Ålesund sentrum.

Det anbefales derfor at det gjennomføres et prosjekt rettet mot verdioptimalisering av og gevinstrealisering knyttet til ÅK/ÅKE, MRFK og SUAS eiendomsressurser som kan:

- Gi bedre samsvar mellom den enkelt parts eiendomsressurser og behov og dermed redusere partenes ressursbruk og kostnader
- Frigjøre ressurser som kan muliggjøre realisering av Kulturhavna og spesielt scenario 2
- Legge grunnlag for samfunnsmessig og kommersiell verdiskaping gjennom mulig samarbeid/partnerskap mellom partene og med andre eiendomsaktører

Et prosjekt for verdioptimalisering bør omfatte:

- Kartlegging av samarbeidspartenes samlede eiendomsportefølje og leieavtaler (Viktige parametere er beliggenhet, verdianslag, egnethet, brukere/leietakere, tilstand og driftskostnader/inntekter (netto driftsresultat).
- Vurdere potensial for styrket driftsresultat i eiendomsmassen gjennom økte inntekter og/eller reduserte kostnader.
- Vurdering av hvilke eiendommer som kan frigjøres fra nåværende bruk. Eiendommene som kan frigjøres inngår i en «pool» som kan brukes ifm. aktuelle «rokader».

^[8] ÅK har eiendomsressurser både knyttet til kommunens eget eiendomsselskap (ÅKE) og til selskap som kommunen eier, helt eller delvis. Jfr. også BDO (2024). Organisering av tjenester. Rapport til Ålesund kommune 19.06.24 hvor det blant annet heter: «For å bedre eierstyringen, samle likeartede oppgaver og sikre en mer fleksibel kapitalallokering, er det derfor vår vurdering at en modell med et rendyrket forvaltningsforetak og ett eiendomsutviklingsselskap er den beste løsningen.» Ut over de virksomheter som omtales i BDOs rapport har ÅK eierposisjon Ålesundregionens Havnevesen som utvikler og forvalter eiendom knyttet til Flatholmenm, Ålesund sentrum, Skutvika og Spjelkavik.

- Identifisere potensial for rokader. Konkretisere ulike scenarioer (konfigurasjoner) hvor eiendom omdisponeres og optimaliseres. I alle scenarioene inngår nybygg i Kulturhavna og flytting av leieavtaler til Kulturhavna. Det bør gjøres sonderinger med aktører i markedet for å vurdere eksterne eiendommer som kan inngå i mulige scenarioer. Det kan også vurderes om ÅKs eierposisjoner (helt eller delvis) kan inngå i mulige scenariorier
- Strategi. Mulige scenarioer knyttet sammen med aktuelle virkemidler. Dette kan evt. utgjøre utgangspunktet for en konkurranse/forhandlingsprosess med aktuelle eiendoms partnere. Scenarioer kan også inkludere samarbeid med leietakere i f.eks. større bedrifter og hos offentlige aktører.
- Operasjonalisering. Avklaringer av kriterier for og prosess for valg av eventuelle partnere rettet mot inngåelse av avtaler om realisering (samarbeidsavtaler som konkretiser en del av videre prosess).

Det legges til grunn at evt. samarbeid med eksterne aktører må være basert på at dette tilfører merverdi gjennom f.eks. at det katalyserer annen utvikling og andre private investeringer. Dette kan være samarbeid på samme tomt for å kapitalisere flere funksjoner utover de offentlige, at private får tilgang på flere tomteområder og bidrar til vinn-vinn effekter eller at det etableres selskap hvor også ÅK/MRFK/SUAS er inne på eiersiden.

Et rent finansielt samarbeid vurderes som lite hensiktsmessig ut fra at det i praksis kan gi (minst) like høye totale årskostnader.

Det foreslås at SUAS er prosjekteier og at prosjektet gjennomføres i nært samarbeid med ÅKE og MRFK (eiendom).

6.3.4 Videregående skole og kulturskole (C1) - føringer

Midler til ny kulturskole er lagt inn og vedtatt i ÅKs budsjett/økonomiplan 2025-2028. Realisering forutsetter et samarbeid med MRFK om et anlegg som også inneholder ny videregående skole og hvor sambruk gir gevinster.

Det er p.t. ikke avsatt videre investeringsmidler til videre utvikling mot en ny videregående skole i MRFKs budsjett/økonomiplan 2025-2028. MRFK har imidlertid igangsatt en prosess rettet mot å føre fram til beslutning i 2025 om framtidig struktur for videregående skoler i fylket. Det vil bli sendt ut en sak til høring i juni 2025.

Det vurderes som meget viktig at skolestrukturprosessen synliggjør hvilke konsepter eller scenarier for lokalisering av Ålesund videregående skole i Kulturhavna som kan være mulige. Det bør derfor både vurderes muligheter for delte løsninger og et scenario hvor hele Ålesund videregående skole samles i et nytt anlegg i Kulturhavna. Når det gjelder delte løsninger vil det bli viktig at de muligheter som er belyst i innrammingsfasen (jfr. spesielt pkt. 4.3.2 om fiske og fangst) brukes for å konkretisere alternativer med delt løsning. Når det gjelder alternativet med en samling av hele Ålesund videregående skole i Kulturhavna er det i scenario 2 (jfr. pkt. 5.3.1) gjort en innledende vurdering som viser at det er tilstrekkelig arealer i Kulturhavna til at løsningen kan realiseres. Det er her lagt til grunn sambruk av utenomhusareal for å styrke bylivskvaliteter og redusere arealbehov og kostnader for skolen.

Realisering av kunnskapsområdet vurderes som økonomisk meget krevende innenfor en tradisjonell modell hvor ÅK og/eller MRFK er utbygger. Det bør derfor vurderes alternative modeller for organisering og finansering (jfr. pkt. 6.3.3). Det anbefales at det i en slik vurdering også åpnes for tilpasning av innholdskonsept for kunnskapskvartalet ut fra at dette kan muliggjøre et konsept som totalt sett er mer økonomisk bærekraftig (jfr. f.eks. erfaringer fra Campus Kristiansund).

Prosjektet vil sammen med avklaring av andre aktuelle funksjoner i kunnskapsområdet (jfr. nedenfor) utgjøre grunnlag for utarbeidelse av et fysisk konsept (hovedgrep) for området.

Det foreslås at MRFK, undervisning og næring, er prosjekteier i nært samarbeid med ÅK.

6.3.5 Andre funksjoner i kunnskapsområdet

For så sikre en robust strategi bør det sonderes om det er andre aktører som er aktuelle i kunnskapskvartalet. Dette kan bidra til større grad av sambruk av arealer, fordele tilstedeværelse gjennom hele døgnet og gi en mer bærekraftig økonomi samtidig som det kan styrke innholdskonseptet og muliggjøre et mer omfattende kunnskapsområde (scenario 2).

Det foreslås at SUAS er prosjekteier.

6.3.6 Studenthavna

Det har gjennom innrammingsfasen kommet fram en rekke behov og muligheter knyttet til at Kulturhavna kan utvikles som et attraktivt område for studenter. Dette gjelder både bolig, kulturtilbud, aktiviteter og fasiliteter knyttet til studiene. Det vurderes derfor som viktig at det etableres et prosjekt rettet mot å gjøre Ålesund sentrum og spesielt Kulturhavna attraktivt for studenter. En slik prosess vil ha både et kortsiktig og langsiktig perspektiv og vil være godt egnet for å videreføre samarbeidet med både studentens egen organisasjon, SiT og NTNU/Campus Ålesund. Prosessen kan f.eks. initiere konkrete prosjekter rettet mot å styrke Studenthavna.

Det foreslås at Ålesund Studentsamfunn, SiT og SUAS avklarer prosjekteierskap organisering.

6.3.7 Byliv i Kulturhavna

Arbeidet med den midlertidige Kulturhavna har vært viktig både for å skape aktivitet og bevissthet om Kulturhavna. Resultatet er at entusiasmen og

attraktiviteten for området allerede har økt. Midlertidigheten har også vært et viktig perspektiv i innrammingsfasen. Det foreslås at arbeidet med midlertidighet, aktivitet og byliv videreføres og ansvarsettes som et eget prosjekt i Kulturhavnaprosjektet.

Det foreslås at SUAS er prosjekteier.

7. Videre arbeid

Denne rapporten er rettet mot å utgjøre et beslutningsgrunnlag for ÅK, MRFK og SUAS sin behandling av rammer for videre arbeid med Kulturhavna (jfr. figur 38). For å sikre god framdrift anbefales at behandling av rammer for videre arbeid med Kulturhavna er gjennomført innen april 2025.

For å sikre kontinuitet, engasjement og god framdrift anbefales det at det arbeides aktivt med å forberede oppstarten av Programmet for Kulturhavna fram mot beslutninger om rammer for det videre arbeidet.

Det kan skje ved at partene raskt etablerer et interimsstyre for programmet. Interimsstyret foreslås å ha som oppgaver å forberede et programstyre for Kulturhavna samt konkretisere et mandat (programbeskrivelse) basert på de føringer som er foreslått. Dette omfatter også avklaring av budsjett for programmet samt fastsettelse av nødvendige milepæler for framdriften i programmet (mer detaljert planlegging kan forventes til programmet har et etablert styre). Interimsstyret bør også kunne forberede oppstart av foreslåtte prosjekter, f.eks. ved at det utarbeides utkast til prosjektbeskrivelser. Dialog med mulige samarbeidspartnere og fremtidige leietakere i Kulturhavna kan også innledes.

Arbeidsoppgaver som vurderes som spesielt viktig i 2025 er å:

- Etablere et kunnskapsbasert, framtidsrettet og godt forankret grunnlag for avklaring av lokalisering og fysiske hovedgrep for nytt bibliotek
- Synliggjøre hvordan eiendomsressursene til ÅK, MRFK og SUAS kan sees i sammenheng og benyttes som et finansielt virkemiddel for ønsket utvikling av havna, blant annet gjennom potensielle partnerskap med kommersielle aktører. Det legges spesielt vekt på hvordan en slik strategi kan muliggjøre at en ny videregående skole i Kulturhavna sikrer en bærekraftig økonomi.

- Sikre at pågående arbeid med struktur for videregående skoler i fylket åpner for at hele Ålesund videregående skole kan lokaliseres til Kulturhavna.
- Avklare krav og forutsetninger både hos aktuelle brukere/leietakere og aktuelle samarbeidspartnere/investorer.
- Skape forutsigbarhet overfor både fremtidige leietakere og potensielle kommersielle eiendomsaktører og -partnere for at kaifronten langs hele kultur- og kunnskapsområdet vil bli tilgjengelig. Dette for å utløse Kulturhavnas potensial for verdiskaping og at evt. cruiseskip kun bruker østre del av kaifronten.

Det anbefales at det i løpet av 2025 foreligger et grunnlag som kan brukes for å utarbeide et fysisk konsept for både kunnskap- og kulturområdet.

